

Fragmenta in Matthaeum

Mt 1, 16

Καὶ Ἀπολινάριος δὲ τὴν τελευταίαν μόνην ἀποδεχόμενος φησιν· ἡ μὲν τοῦ Ματθαίου γενεαλογία φυσικὴν ἔχει τὴν διαδοχὴν τῶν γεννηθέντων, ἡ δὲ τοῦ Λουκᾶ νομίζεται τῶν ἐπιγραφέντων υἰῶν κατὰ τὸν νόμον τοῖς μὴ γεννήσασιν· οὕτως γὰρ «Ἰωσήφ ἐπιγράφει τῷ Ἥλῃ» γενόμενον ἐξ < Ἰακώβ , ἀπογόνου> Ἰεχωνίου. οὕτως ἐκ διαφόρων ἀρχῶν ἀρξάμενοι ὁ μὲν Ματθαῖος ἀπὸ τοῦ «Σαλομώνος», ὁ δὲ Λουκᾶς ἀπὸ τοῦ «Ναθάμ» εἰς τὸν αὐτὸν Ἰωσήφ ἔρχονται.

2 Mt 1, 16 Φησὶ γοῦν Ἀπολινάριος, ὅτι πατρὶ παῖς ἐπιγράφεται. πατὴρ δὲ αὐτοῦ κατὰ χάριν ὁ Ἰωσήφ καὶ ἅμα κατὰ σάρκα διὰ τῆς γυναικός. καὶ βέβαιον αὐτῷ τὸ εἶναι πατέρα Χριστοῦ τοῦ ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σαρκὸς γεννηθέντος ἥτις ἐστὶ Μαρία , ὅπου γε καὶ τῷ τεθνεῶτι βέβαιον ἦν τὸ ἴδιον εἶναι αὐτοῦ παιδίον τὸ γεννώμενον ἐκ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ ζῶντος ἀδελφοῦ. εἰ γὰρ ἰσχυρὸν τὸ τοῦ νόμου, πολλῶ μᾶλλον τὸ τῆς χάριτος. ἦν δὲ καὶ ἡ ἐξ ἀρχῆς ἐπαγ γελία πρὸς ἄνδρα, οὐ πρὸς γυναῖκα. οὗτος γὰρ τὸ προηγούμενον ζῶν καὶ θεῶ προσεχέστερον καὶ οὕτως ὁ κατ' εἰκόνα. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς γενέσεις τοῦ Χριστοῦ πατὴρ ἀναδείκνυται ὁ Ἰωσήφ , κατὰ τε χάριν καὶ κατὰ σάρκα· κατὰ χάριν μὲν διὰ τῆς μνηστευθείσης αὐτῷ παρθένου, κατὰ σάρκα δὲ διὰ τὸ ἐκ τῆς αὐτῆς εἶναι φυλῆς τὴν τε παρθένον καὶ τὸν Ἰωσήφ . 3 Mt 1, 19 Ἀπολινάριος δὲ τὸ δειγματίσαι καὶ αὐτὸς παραθέμενος τὴν τοῦ μακαρίου Ἰωάννου καὶ Θεοδώρου ἐξήγησιν ἐπήγαγεν.

4 Mt 2, 1[®] 12 Πολλὰ τὰ μαρτυροῦντα ἐξ ἀρχῆς τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν, ἀλλὰ τοῦ των ἀπάντων ἀρχὴ φαίνεται εἶναι ἡ τῶν μάγων ἀπαρχή. αὕτη δὲ καὶ τῶν ἔθνῶν ἀπάντων ἀπαρχὴ λέγεται εἶναι. καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ θεόθεν ὀδηγοῦμενοι καὶ ὑπὸ ἀστέρος τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι ἐδήλωσαν καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπορίαν λύσαντες κατακρίτους αὐτοὺς ἀπέδειξαν μὴ πεισθέντας τοῖς σημείοις. 6 Mt 2, 18 Πῶς εἰς τὸν Ἰσραὴλ εἰρημένην τὴν λέξιν εἰς τοὺς παῖδας μετήγαγεν ὁ εὐαγγελιστής; ὅτι ἐν τύπῳ τοῦ λαοῦ τὰ βρέφη τὰ σφαγέντα ὑπὸ Ἡρώδου παρείληπται. ἡ δὲ Ῥαχὴλ ὡς μήτηρ τοῦ <πατρὸς τοῦ> Ἐφραὶμ ὑπὸ τοῦ προφήτου μνημο νεύεται. ἔστι δὲ μήτηρ καὶ τοῦ Βενιαμίν, οὗ μέρους τοῦ κατὰ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἡ λεγομένη Ῥάμα . ὥσπερ οὖν τοῖς βρέφεσιν ἡ ἀνάστασις ἀπόκειται, οὕτω δηλοῦται καθάπερ ἐκ θανάτου σωθησόμενος ὁ λαὸς διὰ τῆς πίστεως. Εἰς τύπον τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ τὰ ὑπὸ Ἡρώδου σφαγέντα παιδιά παρέλαβεν ὁ εὐαγγελιστὴς ἀνάγων εἰς αὐτὸν τὴν τοῦ προφήτου λέξιν.

9 Mt 3, 17 Τινὲς δὲ φασιν τὴν λέγουσαν φωνὴν· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός ἢ ἀγγελικὴν εἶναι ὑπουρησασαν τῷ προσώπῳ τοῦ πατρὸς ἢ ἑτέραν ἐκ τοῦ παραχρῆμα κατασκευασθεῖσαν. τὸ δὲ ἐν ᾧ εὐδόκησα ἐν παραθέσει ἑτέρων υἰῶν εἰρησθαι οὔτε ἀγαπητῶν γενομένων οὔτε ἀρέσαι σφόδρα δυνηθέντων αὐτῷ· υἰοθεσίας γὰρ ἠξίωντο καὶ οἱ ἐν τῷ νόμῳ. διὰ δὲ τῆς τοῦ πατρὸς μαρτυρίας καὶ τῆς τοῦ πνεύματος καθόδου δείκνυνται τῆς ἀγίας τριάδος αἱ ὑποστάσεις.

10 Mt 4, 11 Ἀπολινάριος ὁ παράφρων τροφάς φησιν ἐκ παραδείσου διηκόνουν αὐτῷ ἵνα ὥσπερ ὁ μὴ ἀποσχόμενος οὗ προσετέτακτο Ἀδὰμ τὴν ἐκεῖ

τροφὴν ἀπωλωλέκει, οὕτως ὁ νέος Ἀδὰμ καὶ ὧν μὴ προσετάχθη ἀποσχόμενος καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς εἰς τὸ ἐξ ἀρχῆς καλὸν ἀποκαταστῆ.

11 Mt 5, 6 Παρὰ τῷ Λουκᾷ μνημονεύονται μακαριζόμενοι ἀπλῶς «οἱ πεινῶνες», νῦν δὲ ὁ Ματθαῖος διορίζει τοὺς ἐκόντας καὶ διὰ τὸν τοῦ καλοῦ πόθον τῶν κατὰ σάρκα ἡδέων ἀπεχομένους. ὁμοίως οὖν ἀμφοτέρων ἀκουσόμεθα. ὁ τὴν δικαιοσύνην τοῦ θεοῦ ποθήσας εὔρε τὸ ἀληθῶς ὀρεκτόν, οὗ τὴν ἐπιθυμίαν οὐχ ἐνὶ τρόπῳ τῷ κατὰ τὴν ὄρεξιν ἐνεργου μένῳ ἐπλήρωσεν· οὐ γὰρ μόνον ὡς βρῶσιν τὴν τοῦ δικαίου μετουσίαν ἐπόθησεν· ἡμίτελής γὰρ ἦν. νῦν δὲ καὶ πότιμον τὸ ἀγαθὸν τοῦτο ἐποίησεν, ἵνα τὸ ἐνθερμόν τε καὶ διακαές τῆς ἐπιθυμίας τὸ πάθος τῆς δίψης ἐνδείξηται. ὁ τοιοῦτός φησιν ἐμπλησθήσεται. ἡ δὲ πλησμονὴ οὐκ ἀπο στροφῆν, ἀλλ' ἐπίτασιν ποιεῖ τῆς ὀρέξεως. 12 Mt 5, 8 Καρδία θεὸν ὄρα· ἀσωμάτῳ γὰρ τὸ ἀσώματον καταληπτόν· τελειωθεῖσα δὲ ἡ καρδία τὴν ἐνδεχομένην τελειώσιν οὕτως ὄψεται τὸ τέλειον. τοῦτο δὲ αὐτῇ γίνεται ἐκ καθάρσεως τῶν ἐμποδιζόντων, ὡσπερ καὶ ὁ ὀφθαλμὸς ἐκκαθαίρομενος ἐκ τῶν ἐμποδίων τῆς ὀράσεως ὄρα τὸ φῶς. πῶς οὖν ἡ θεία φησὶ γραφή, ὅτι «θεὸν οὐδεὶς ἐώρακεν πώποτε» καὶ «οὐδεὶς ὄψεται τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται» καὶ «ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων οὐδὲ ἰδεῖν δύναται»; 13 Mt 5, 8 ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται. πῶς οὖν φησιν, ὅτι τὸν «θεὸν οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε»; λέγομεν, ὅτι λόγῳ ὄραται καὶ καταλαμβάνεται· ἢ ἐκ τῆς θείας γραφῆς τοῖς τῆς γνώσεως ὀφθαλμοῖς ὀρώμεν θεὸν ἢ ἐκ τῆς ἐμφαινομένης τῷ παντὶ σοφίας ἔστι τὸν πεπονηκότα στοχαστικῶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἀνθρωπίνων δημιουργημάτων ὄραται τρόπον τινὰ τῇ διανοίᾳ ὁ δημιουργὸς τοῦ προκειμένου ἔργου. ὄραται δὲ οὐχ ἡ φύσις τοῦ τεχνιτεύσαντος, ἀλλὰ μόνη ἡ τεχνικὴ ἐπιστήμη. οὕτως καὶ ὁ ἐν τῇ κτίσει βλέπων τὸν θεὸν οὐ τὴν οὐσίαν, ἀλλὰ τὴν σοφίαν τοῦ τὰ πάντα πεποιηκότος ἀνατυποῦται. οὐκοῦν καὶ ὁ κύριος ἀληθεύει ὀφθήσεσθαι τὸν θεὸν τοῖς καθαροῖς τῇ καρδίᾳ, ἐπαγγειλάμενος καὶ ἡ γραφή οὐ ψεύδεται μήτε ἐωρακεῖν τινὰ τὸν θεὸν μήτε ἰδεῖν δύνασθαι. 14 Mt 5, 10 ὁ δὲ διὰ τὴν δικαιοσύνην ἀφαιρεθεὶς τὰ παρόντα τὰ μέλλοντα ἀντὶ τούτων καρπώσεται, ὅτι οὐκ ἄδικος ἡ δικαιοσύνη πρὸς τοὺς ἑαυτῆς. 15 Mt 5, 15 Σπουδάζειν γὰρ χρὴ τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν λαμπρότητα φυλάττειν ἐν ὑψηλῷ καὶ μὴ συγκαλύπτειν ἀργία, ἥς σύμβολον ἡ κλίνη ἀναπαύουσα τὸ σῶμα ταῖς σαρκικαῖς ἡδοναῖς· οὐ γὰρ φυσικῶς ἡμῖν, ἀλλ' ἐκ δόσεως τὸ καλόν. τὸ δὲ τοιοῦτον ἀμελούμενον ἀφίσταται. ἀπάγει δὲ ἡμᾶς τῆς ἰδίας φιλοδοξίας τὴν τοῦ θεοῦ δόξαν τέλος τῶν ἔργων προτιθεῖς. 17 Mt 5, 16 Φῶς ἐστὶν ἡ ἐνάρετος πολιτεία. 19 Mt 5, 21²² Ὁ νόμος σαρκικὰ προστάτων τὰ διὰ σαρκὸς πραττόμενα δικάζει, ὁ δὲ κύριος πνεύματα ἀγιάζων πνεύματος ἀπαιτεῖ μακαριότητα. ἀδελφὸν οὖν λέγει τοῦ πνευματικοῦ τὸν κατὰ πνεῦμα οἰκεῖον ὀνομαζόμενον ἀδελφόν. διὰ τοῦτο ὁ Παῦλος ἀμαρτανόντων ἀγανακτήσει *** εἰ δὲ μὴ εἴρηται εἰκῆ, ὡς τινες βούλονται μὴ εἶναι *** καθὼ γὰρ ἀμαρτάνει, οὐκ ἔστιν πνευματικός· ὁ δὲ μὴ πνευματικὸς οὐδὲ ἀδελφὸς ἀληθῶς. τὸν φονέα παραδίδωσι τῇ κρίσει τοῦ νόμου, τὸν δὲ ὀργιζόμενον τῇ αἰωνίᾳ κρίσει. Θεόδωρος δὲ καὶ Θεόδωρος παραγράφονται τὸ εἰκῆ ὡς οὐκ εἰρημένον. Mt 5, 22 Τῷ τῶν ἀγίων συνεδρίῳ ἔνοχος ἐστὶν ὁ τὸν ἀδελφὸν καλέσας ῥακά. ἀμαρτάνει γὰρ εἰς τὸ κοινὸν ὁ τὸ μέρος βλασφημῶν. ῥακά μὲν οὖν καλεῖ τὸν κατάπτυστον, ὡς ἄλλος φησίν· οὕτω γὰρ καὶ παρὰ Σύροις ὁ πτύελος καλεῖται. τὸ δὲ εἶπη ἐπὶ τῆς κατὰ τὴν ψυχὴν μᾶλλον λέγει κρίσεως τε καὶ δοκιμασίας· οὐ γὰρ δὴ, εἰ ταῦτά τις μόνον εἴποι, ὑπεύθυνος ἔσται τῇ κολάσει, ἀνεύθυνος δὲ πολλῶ βαρύτερα εἰπὼν ἕτερα. 23 Mt 5, 29³⁰ Περὶ τῶν σωματικῶν μὲν λέγει μελῶν, ὑπερβολικῶς δέ, οὐχ ὅτι τῷ ὄντι ἐκκόψαι δεῖ τὰ μέλη, ἀλλ' οἰονεὶ νεκρῶσαι καὶ ἀργὰ καταστῆσαι πρὸς ἀμαρτίαν ὡς ὁ ἀπὸ στολὸς εἴρηκεν· καὶ μὴ

φείσασθαι μηδὲ τῶν ἀναγκαιοτάτων, εἰ δι' αὐτῶν τις ἐνέργεια φαύλη κινδυνεύουσαι γίνεσθαι. Οὐ δεῖ τὰ μέλη ἐκκόψαι, ἀλλ' οἷον νεκρῶσαι ταῦτα καὶ ἀνεργήτα ποιῆσαι πρὸς ἁμαρτίαν. 24 Mt 5, 34 Θρόνος τοίνυν ὁ οὐρανὸς τοῦ θεοῦ, ἐπειδὴ ἅγιος ὁ θεὸς καὶ «ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος» οὐ περιέχεται δὲ τῷ τοιοῦτῳ θρόνῳ, ἀλλὰ διήκει ἀπάντων τῆ δημιουργικῆ καὶ ἐποπτικῆ καὶ ἁγιαστικῆ δυνάμει. 25 Mt 5, 48 Τέλεις ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἐν μιμῆσει τοῦ θεοῦ ἐν τοῖς ἰδίῳις μέτροις.

26 Mt 6, 1² Ἐν ἄλλοις τὴν δικαιοσύνην φησὶν οὕτως τὴν ἐλεημοσύνην καλῶν. σκοπὸν δὲ τῆς ἐλεημοσύνης προτίθησιν ἡμῖν τὴν παρὰ θεῷ δόξαν, οὐ τὴν παρὰ ἀνθρώποις· οἷς γὰρ τις ἀρέσκειν βούλεται, παρὰ τούτων μισθὸν ἔχει τὸν ἕπαινον. οὐ μὴν ὁ θεαθεὶς ἤδη πρὸς τὸ θεαθῆναι πεποίηκεν, ἀλλ' ὁ θεωρεῖσθαι βουλόμενος καὶ τοῦτο ποιῶν. 28 Mt 6, 11 Σήμερον τὴν ἐπιούσαν καὶ μέλλουσαν τροφήν τὴν ζωοποιὸν δὸς ἡμῖν καὶ ἐν τῷ παρόντι αἰῶνι ὡς ἐν ἀρραβῶνι χορηγῶν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. 29 Mt 6, 34 Εἰ τὸ περὶ μιᾶς ἡμέρας φροντίζειν βαρὺ καὶ κακωτικόν, πῶς τὸ περισσὸν οὐκ ἀφόρητον; Εἰ τὸ περὶ μιᾶς ἡμέρας φροντίζειν βαρὺ τε καὶ ἐπαχθὲς ὑπάρχει, πολλῶ ἂν εἴη <μᾶλλον> τὸ περὶ πολλῶν μεριμνᾶν κακωτικόν τε καὶ ἀνόητον.

31 Mt 7, 6 Ἅγιον καὶ μαργαρίτης ὁ λόγος, κύνες καὶ χοῖροι οἱ αἰρετικοί, καταπάτησις τοῦ λόγου ἢ περὶ αὐτὸν ἔρις καὶ λογομαχία, ῥήξις τῶν λεγόντων ἢ καταφρόνησις καὶ ἀτιμία.

37 Mt 8, 17 Πῶς δὲ Ἡσαΐου εἰς τὸν σταυρὸν ἀνεπέγκαντος τὸ ῥητὸν ὁ εὐαγγελιστὴς εἰς τὰς ἰάσεις ἀνάγει; ὅτι καὶ τὸ πάθος αὐτοῦ ἴασις ἦν ἀνθρώπων καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἔπασχεν ὁ κύριος ἢ περὶ ἐνήργει διὰ τῶν εἰς αὐτὸν ἀτιμιῶν καὶ διὰ τοῦ ἰδίου θανάτου τὴν τῶν ἀνθρώπων ζωὴν κατασκευάζων καὶ καταπολεμῶν τοὺς κακῶς ἑαυτοὺς διατιθέντας. Ὁ Ἡσαΐας εἰς τὸν σταυρὸν ἀνήνεγκε τὸ ῥητὸν, ὁ δὲ Ματθαῖος εἰς τὰς τῶν νοσημάτων θεραπείας· τοῦτο δὲ ἐποίησεν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ πάθος τοῦ σωτῆρος ἴασις ἦν ἀνθρώπων καὶ δηλονότι καὶ ὁ θάνατος αὐτοῦ τὴν ζωὴν ἡμῖν ἐχαρίσατο. 38 Mt 8, 29 Ἦλθες, φασίν, πρὸ καιροῦ τῶν προφητικῶν λόγων ἀκούοντες οἱ δαίμονες, ὅτι μέλλει παραγενέσθαι εἰς τὸν κόσμον ὁ Χριστὸς διὰ σαρκώσεως καὶ ὅτι μέλλει αὐτοὺς κρίνειν ἐν τῇ συντελείᾳ. Ἦλθες, φασίν, βασιλεῦσαι ἡμᾶς πρὸ καιροῦ, τοῦτ' ἐστὶν πρὸ τῆς συντελείας. 39 Mt 8, 31³⁴ Διὰ τί δὲ αὐτοὶ εἰς τοὺς χοίρους ἀξιοῦσιν εἰσελθεῖν; ὅταν κατὰ ἀνθρώπων μὴ δύνωνται, κατὰ ἀλόγων βούλονται τῶν δι' ἄνθρωπον ὄντων, ὡσπερ αὐτὸν ἢ τὰ αὐτοῦ κακοῦσιν οἱ μισάνθρωποι. ἰδόντες δὲ τηλι κούτον σημεῖον οἱ Γεργεσηνοὶ παρακαλοῦσιν τὸν Ἰησοῦν μεταβῆναι ἀπὸ τῶν ὀρίων αὐτῶν, ἐπειδὴ πόθον οὐκ εἶχον τοῦ ἀγαθοῦ. καὶ γὰρ οὐχ ὡς ἀναξίους ἑαυτοὺς κρίνοντες τοῦτ' εἶπον, ἀλλ' ὡς ἀνάισθητοι καὶ ἄγαν ἄπιστοι. 40 Mt 8, 34 Ἐπειδὴ πόθον οὐκ εἶχον τοῦ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἀργῶς διέκειντο καὶ ὀκνηρῶς πρὸς τὴν τοῦ μεγάλου ἀγαθοῦ κατάληψιν.

41 Mt 9, 16¹⁷ Παλαιὸν ἱμάτιον εἶπεν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον· ῥάκος δὲ ἄγναφον τὸν καινὸν λόγον, ἔνωσιν δὲ τούτων μὴ γίνεσθαι· αὐτίκα ἢ νηστεία ἢ πνευματικὴ χαρὰ· πνεύματος γὰρ εὐπάθεια ἐν σωματικῷ ἀνθρώπῳ οὐκ ἔστιν· ζητεῖν γὰρ εἰωθὼς τὰ σαρκὸς οὐδέποτε ἐν τῇ τούτων στερήσει χαρήσεται, ἀλλὰ σκληρὸν αὐτῷ καὶ ἀφόρητον τὸ πρᾶγμα φανήσεται καὶ χωρισθήσεται ἀπ' αὐτοῦ μᾶλλον, ὅτι

φέρειν αὐτοῦ τὸ ἐπαχθὲς ἀναγ κάζεται. ἄσκοι δὲ παλαιοὶ καὶ οἱ παλαιοὶ ἄνθρωποι· οἶνος δὲ νέος ὁ καινὸς λόγος, ὃν οὐ χωροῦσιν· ρήγνυται γὰρ αὐτῶν τὸ σαθρὸν οὐ φέρον τὸ δυνατὸν τοῦ πνευματικοῦ βίου. καὶ οὐκ εἰς δέον ἐδόθη τοῖς τοιούτοις ὁ λόγος, ἀλλ' ὅσον ἐπ' αὐτοῖς εἰς μάτην ἐχώρησεν. ταῦτα οὖν ὁ κύριος λέγων τὴν ἀνακαίνωσιν προεδήλου τῶν μαθητῶν τὴν ἐσομένην ἐν τῇ ἀναστάσει αὐτοῦ, μεθ' ἣν ἦδη καιρὸς τῶν πνευματικῶν ἐπιτηδεύσεων. 42 Mt 9, 27[®] 31 Κόμπος οὐδεὶς, ἐὰν ἡ δύναμις λέγῃ περὶ ἑαυτῆς τὸ δύνασθαι· κόμπος δ' ἂν ἦν τῷ μὴ φύσει τὸ δύνασθαι ἔχοντι, ἀλλὰ διὰ χάριτος λαμβάνοντι λέγειν ὅτι δύναμαι. παρήγγειλε δὲ ὁ σωτὴρ τοῖς τυφλοῖς τὸ μηδενὶ ἐξαιρεῖν τὸ γενόμενον, τὸ μὴ δεῖν ἐπιδείκνυσθαι διδάσκων ἡμᾶς· οὐ γὰρ θεῶ κόμπος ἦν τὸ τὴν ἀλήθειαν λέγεσθαι περὶ αὐτοῦ. ἡ δὲ τῶν ἰαθέντων ὁμολογία περὶ τῆς ἰάσεως οὐκ ἔγκλημα ἦνεγκεν, ἀλλ' εὐγνωμοσύνην ἔμαρτύρησεν.

43 Mt 10, 5[®] 6 Οὐ τελείως ἀπέκοψεν τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν μέλλοντας πιστεύειν οὔτε τοὺς Σαμαρείτας ὁ «πάντας ἀνθρώπους» θέλων «σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν», ἀλλ' ἔδει πρῶτον ἐπὶ «τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ» πορεύεσθαι καθὰ καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν Χαναναίαν φησὶν· «οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ», ἅπερ ὁ θεὸς ζητήσιν ἐπηγγείλατο διὰ Ἰεζεκιήλ τοῦ προφήτου. ἀπωλώλεσαν δὲ τὸν δοθέντα αὐτοῖς νόμον οὐ φυλάξαντες. 45 Mt 10, 7 Ἦγγικένοι δὲ λέγει οὐχ ὡς ἀποῦσαν· ἦν γὰρ ἐγγίσασα τοῦ κυρίου σαρκωθέντος, ἀλλ' ὅσον πρὸς τοὺς μήπω πιστεύσαντας δοκεῖ ὁ Χριστὸς ἀπεῖναι αὐτῶν. 46 Mt 10, 9[®] 10 Ἐλευθέρους γὰρ πάντη καὶ ἀφρόντιδας ἀποδειξά <τοὺς> τοῦ εὐαγγελίου διακόνους βούλομαι μηδεμιᾶ σώματος ἕνεκα μερίμνη ταπεινουμένους. καὶ ὁ μὲν Ματθαῖός φησιν καὶ ὁ Λουκᾶς «μήτε ὑποδήματα» «μήτε» «ἱμάτιον «μηδὲ ράβδον», ὃ δοκεῖ πάντων εὐτελέστατον εἶναι λαβεῖν, «εἰς ὁδὸν» ἔλησθε. ὁ δὲ Μάρκος «ράβδον» δοκεῖ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς λαμβάνειν καὶ «ὑποδεδέσθαι σανδάλια» ἐν τισὶ τῶν ἀντιγράφων. ἐν ἄλλοις γὰρ φησιν, ὅτι «παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδὸν», μήτε «ράβδον» μήτε «πήραν» μήτε «ἄρτον» μήτε «εἰς τὴν ζώνην χαλκὸν» μήτε «ὑπο δεδεμένους <σανδάλια>». 47 Mt 10, 10 Μήτε δύο χιτῶνας, ἀλλὰ τὸν «ἄραφον» καὶ «ἄνωθεν ὑφαντὸν» Χριστὸν Ἰησοῦν· «ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε»· «τὸν» γὰρ παλαιὸν ἄνθρωπον «ἀποδύσασθαι δεῖ» σὺν ταῖς πράξεσι «καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις» αὐτοῦ. τοῦτον καταλείψας Ἰωσήφ «ἐν ταῖς χερσὶ» Αἰγυπτίας γυμνὸς ἐξῆλθεν. 48 Mt 10, 10 Μηδὲ ὑποδήματα. ἀποστόλω πρέπον ἐν ταῖς πορείαις μὴ ἔχειν νέκρωσιν, ζῶσι δὲ ποσὶν ὀδεύειν τὸν εἰπόντα· «ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδός», καὶ ἐκβαίνειν ἀγίας γῆς μηδὲν ὑφορώμενον χαλεπόν· οὐ γὰρ εἰσὶν «ὁδοὶ ὄφρα ἐπὶ πέτρας», τάχα δὲ οὐδὲ ἄλλου θηρίου. 49 Mt 10, 10 Ὅσον γὰρ ἔχεις τὸν σωτῆρα φωτίζοντα τὸ σκότος σου καὶ φυλάσσοντα «τὴν εἴσοδόν σου καὶ τὴν ἐξοδόν σου», οὐκ ἔχεις χρεῖαν ὑποδήματων. 50 Mt 10, 10 Ὅπου οὐκ ἔστιν ἀταξία, ἀλλ' ἡμερότης, οὐ χρεῖα ράβδου, ἵνα μὴ ἐν ἀρχῇ δόξῃ ἐκφοβεῖν διὰ τῆς ράβδου· τὰ γὰρ καλὰ πρόβατα διὰ μόνης φωνῆς ἐπιστρέφουσι τοῦ ποιμένου, ὥστε εἰ ἔχεις τὸ πρᾶον, μὴ φοβοῦ τὴν ράβδον, ἣν Κορινθίοις ἐπανατείνεται ὁ Παῦλος. 51 Mt 10, 11[®] 15 Ταῦτά φησιν ὥστε μὴ εὐκόλου καὶ προχείρου γνώμης ἀποφέρεσθαι δόξαν παρὰ τοῖς τὴν πόλιν οἰκοῦσιν. ἰσόρροπον δὲ τοῖς Σοδομίταις τὴν τιμωρίαν τοῖς μὴ δεξαμένοις ἐπάγει, ἐπειδήπερ οἱ μὲν ἐπὶ ξενίαν ἔλη λυθῆναι δοκοῦντας τοὺς ἀγγέλους ἐνύβρισαν, οἱ δὲ ἐπὶ βασιλείαν καλοῦντας παρητοῦντο. 52 Mt 10, 16 Ὡσπερ ὁ ὄφις ὑποχωρεῖ τοῖς διώκουσι καὶ κατακρύπτει ἑαυτόν, οὕτω καὶ

ὕμεις ὑποχωροῦντες τοῖς διώκουσι διαρκήσετε τὸν τοῦ εὐαγγελισμοῦ χρόνον μὴ προαναιρούμενοι. 53 Mt 10, 19[®] 22 Προπαρασκευάζει τοὺς ἀποστόλους ὥστε ἐτοιμοὺς γενέσθαι πρὸς τὰ συμβησόμενα καὶ μὴ θορυβεῖσθαι, ἅμα δὲ καὶ τὴν τοῦ θεοῦ δύναμιν <δεικνύς> τὴν ἐπικουροῦσαν αὐτοῖς καὶ αὐτοῦ τοῦ κηρύγματος καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων μανίαν τε καὶ ἀπιστίαν μὴ φεισομένων μηδὲ τῶν οἰκειοτάτων. μισοῦμενοι δὲ ἔσεσθε, φησίν, ὑπὸ πολλῶν· τοῦτο γὰρ ἐστὶν τὸ ὑπὸ πάντων· καὶ γὰρ πολλοὶ ὑπῆρχον οἱ παραδεχόμενοι αὐτοὺς ἐν ταῖς οἰκίαις αὐτῶν καὶ φιλοῦντες. καὶ ὁ μέχρι τέλους ὑπομείνας, οὗτος σωθήσεται, φησίν· ὁ γὰρ ἐν τῇ ἀρχῇ μόνον θαρρήσας καὶ πιστεύσας, μὴ μέντοι γε μέχρι τέλους, οὐκ ἔστιν οὗτος μέτοχος τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν· παντὸς γὰρ πράγματος ἀγαθοῦ τε καὶ φαύλου τὸ τέλος ἐστὶν ἐνδεικτικόν. 55 Mt 10, 29 Εἰ γὰρ καὶ μὴ ταῦτα ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀλλ' οὐκ ἄνευ θεοῦ συγχωρήσεως πρὸς τι χρήσιμον τέλος ἐπιτρέποντος καὶ ταῦτα τῷ ἐργάζεσθαι αὐτὰ προαιρουμένῳ ὡσπερ ἐπὶ τοῦ Ἰωβ ἔφηνεν. ἰστέον δὲ καὶ τὸ τῶν στρουθίων ἐξ ὑπερβολῆς εἰρημένον, ἅτε μὴ πάνυ τῷ θεῷ διαφερούσης τῆς περὶ ταῦτα προνοίας κατὰ τὸν ἀπόστολον εἰρηκότα «μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ θεῷ»· ἀνθρώπων γὰρ ἕνεκα ταῦτα προνοίας τῷ δεδόσθαι αὐτὰ τοῖς ἀνθρώποις εἰς χρῆσιν, τὸ δὲ ἀσάριον εὐωνίας σύμβολον. 56 Mt 10, 32[®] 33 Ὑπερέχει ὡς παρὰ θεοῦ τὸ ἔπαθλον· οὐδὲ γὰρ ἴσον ἐπ' ἀνθρώπων ὁμολογήσαντας ἐπὶ θεοῦ ὁμολογηθῆναι. ἐξ ἀντιστρόφου δὲ ὁ φόβος τοῖς ἀρνούμενοις· μέγα γὰρ καὶ φοβερόν τὸ ἐπὶ τοῦ πατρὸς τὸν κύριον ἀρνησασθαι τοὺς δόξαντας εἶναι δούλους ὡς μάτην ἐπιγραφασμένους τὸ ὄνομα. δεῖ δὲ τὸν πιστεύοντα καρδίᾳ καὶ στόματι ὁμολογεῖν. «καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν». 57 Mt 10, 34 Τὸ τῶν ἀπίστων ἀσύμφωνον πρὸς τοὺς πιστοὺς αἴτιον τῆς ἐσομένης ἔσται διαφορᾶς. ἐπεὶ οὖν πρεπῶδες αὐτῶν εἶναι δοκεῖ τὸ εἰρηνοποιόν, διὰ τοῦτο φησίν· μὴ νομίσητε αὐτὸ καὶ ἐπὶ πάντων προσήκειν σῶζεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἐξ ὑμῶν εἰρηνεύειν πρὸς πάντας ὀφείλετε. εἰσὶ δὲ οἱ πρὸς εἰρήνην τὴν ὑμετέραν ἀντιταττόμενοι, ὧν τὴν εἰρήνην ὑμῖν οὐ παραδεκτέον· μόνη γὰρ ἡ κατὰ θεὸν πρὸς εἰρήνην συμφωνία· τοῦτο γὰρ μάλιστα εἰρήνη. 58 Mt 10, 34 Εἰ οὖν ἡμᾶς δεῖ φιλεῖν τοὺς πιστοὺς διὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἀγάπην, κἂν ἀλλότριον τυγχάνωσι κατὰ συγγένειαν, δίκαιον ἂν εἴη τοὺς ἀπίστους μισεῖν, κἂν ὣσιν οἰκειότατοι.

59 Mt 11, 2[®] 3 Τινὲς φασιν, ὅτι οὐδὲ τοῖς ἀποστόλοις ἐξ ἀρχῆς ἡ οἰκονομία πρόδηλος ἦν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ τέλει τῶν πραγμάτων γινώσκεται. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν, εἰ καὶ Ἰωάννης ἠγνόει καὶ ὅτι προσεδόκησε μὲν ἤκειν λυτρωτὴν τὸν κύριον, οὐχ ἑώρα δὲ τὴν λύτρωσιν, ἀλλ' ἦν αὐτὸς πρῶτος ἐν δεσμοτηρίῳ. διὰ τοῦτο <διὰ τῶν μαθητῶν εἶπε> μὴ πάντη μὲν ἀπολύειν τὴν ἐλπίδα, διστάζειν δὲ καὶ ὡσπερ ἐπιστηρίζεσθαι βούλεσθαι καὶ διὰ τοῦτο ἐρωτᾶν, εἰ τῷ ὄντι, καθάπερ ᾤθη μὲν αὐτός, εἴη παραγεγονώς ἢ ἕτερος προσδοκητέος. 60 Mt 11, 10[®] 13 Σαφῶς ἐξηγήσατο τὴν Ἰωάννου πρὸς τοὺς ἄλλους διαφορὰν, ὅπερ ἦν τὸ εἶναι αὐτὸν ἀκροτελεύτιον νόμου καὶ προφητῶν καὶ συνάπτειν πρὸς τὸ κήρυγμα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὃ δὴ καὶ ἐξῆς ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ <παραγενέσθαι> ὁ κύριός φησιν. ἐπακολουθεῖ ἕως ἄρτι τὸ κηρυττόμενον, τοῦτ' ἔστιν ἕως τοῦ διηνεκοῦς· τὸ γὰρ ἕως ἄρτι συμπαραπεμπτόν τῷ παντὶ χρόνῳ. βία δὲ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν παραγίνεσθαι φησιν οἷς παραγίνεται, διότι βίας δεῖ πρὸς τὸ κρατῆσαι φύσεως σωματικῆς καὶ πνευματικῆς συγκραθῆναι, κόσμῳ μὲν ἀποθανόντας, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ, ὅπερ οὕτω νόμος ἔχει καὶ προφηταί. 62 Mt 11, 14 Ἠλίαν δὲ λέγει τὸν Ἰωάννην κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὸ

πνεῦμα τοῦ Ἡλίου. καὶ ἐπεὶ ἦν τὸ λεγόμενον ἀσαφές, τοῖς δυναμένοις συνιέναι τὴν γνῶσιν κατέλιπεν. 63 Mt 11, 14 Τοῦτο δὲ καὶ ὁ ἄγγελος εἶπεν περὶ αὐτοῦ Γαβριήλ· «καὶ αὐτὸς προελεύσεται» ἔμπροσθεν «αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλίου» δεικνὺς αὐτὸν τοῦτον ὄντα, εἰ καὶ παρ' ἐκείνων ἕτερος ἦν ὁ ὀρώμενος. 64 Mt 11, 19 Ἄντι τοῦ ἀπεφάνθη πάντα δικαίως γεγενημένα· ἀφ' ὧν γὰρ ὤνησέν τινας, ἐδείκνυτο οὐκ ἀργῶς οὐδὲ εἰκῆ καὶ μάτην πεπληρῶσθαι τὰ γεγενημένα· τοῦτο γὰρ τὸ δικαίως τὴν σοφίαν, τὸ τοὺς οἰκείους αὐτῆς καθά περ παῖδας ἀποδέχεσθαι τὴν παρουσίαν αὐτῆς. δικαιούται δὲ καὶ ἀπὸ ἔργων σοφία κατὰ σοφίαν ἐπιτελουμένων ἢ ἀπὸ λόγων. 65 Mt 11, 23 Καὶ σύ, φησὶν, Καπερναούμ, ἀντίρροπον τῇ τιμῇ καὶ τὴν κατὰ κρίσιν ὑπομενεῖς. 66 Mt 11, 25²⁶ Τὴν ἐπὶ τὰ ἔθνη μετάβασιν τοῦ λόγου προορῶν διὰ τὴν τοῦ Ἰσραὴλ ἀπίθειαν ὑπὲρ ἡμῶν τῶν εὐεργετηθησομένων ὑμνεῖ καὶ δοξάζει τὸν πατέρα. εὐχαριστεῖ δὲ πατρὶ μὲν ἑαυτοῦ, κυρίῳ δὲ οὐρανοῦ καὶ γῆς, συσχηματιζόμενος τοῖς δούλοις ὁ κύριος καὶ τὰς ὑπὲρ δούλων πρὸς δεσπότην ἀναφέρων εὐχαριστίας. λέγει δὲ κατὰ τὴν τοῦ πατρὸς εὐαρέστησιν κε κρύφθαι μὲν ἀπὸ Ἰσραὴλ τοῦ σοφοῦ ἔθνους τὸ κατ' αὐτὸν μυστήριον, τοῖς δὲ πρῶτον ἀσυνέτοις ἔθνεσιν ἀποκαλυφθήσεσθαι. δι' ὧν ἀποδείκνυται μὲν ὡς οὐ διέλαθεν θεὸν τὸ ἐσόμενον οὐδὲ ἀπέτυχεν ἡ Χριστοῦ παρουσία τοῦ προκειμένου σκοποῦ, ἀλλὰ προειδὸτος θεοῦ ταῦτα ἐγένετο καὶ προτεταχότος τὴν τῆς χάριτος μεταβολὴν. τὸ δὲ δίκαιον τῆς εὐδοκίας ἐνταῦθα παρασιωπᾶται, ἐτέρως δὲ δείκνυται. οὐ γὰρ ἄλογος εὐδοκία θεοῦ, οὐδ' ἐτέρως ἢ δι' ἑαυτοῦ ἀποτυγχάνουσι γνώσεως καὶ σοφίας ἄνθρωποι. 67 Mt 11, 30 Εἰ χρηστὸς ὁ ζυγὸς καὶ τὸ φορτίον ἑλαφρόν, πῶς «στενὴν» ἐκάλεσεν «τὴν ὁδόν»; στενὴ ἐστὶ τοῖς ῥαθύμοις, τοῖς γὰρ σπουδαίοις ἑλαφρὰ τὰ τοῦ κυρίου ἐπιτάγματα· εἰ γὰρ καὶ πρὸς ὀλίγον ἔχει σωματικὸν πόνον, ἀλλ' ὁ νῦν ἐλπίσιν ἀγαθαῖς τρεφόμενος ὁ θεοσεβὴς κούφως φέρει ταῦτα.

68 Mt 12,7 Πικροὺς ἐξετάσας ἀποδείκνυσιν αὐτοὺς καὶ οὐ φιλανθρώπους κατὰ τῶν οὐδὲν ἀδικούντων. διὸ καὶ μέμνηται τῆς προφητικῆς λέξεως, ἡ τὸ ἐλεεῖν καὶ τοῦ θύειν προτιμᾶ. 69 Mt 12,13 Καὶ σύ ἄνθρωπε, ἐὰν ἔχῃς χεῖρα ξηράν, ἀκούσας παρὰ τοῦ σωτῆρος· ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς ἐνεργοῦντος τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἀποκατασταθήσεται ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη. 71 Mt 12,19²¹ Οἱ ἐν ταῖς πλατείαις διδάσκοντες οὐκ ὠφελείας ἔνεκα τοῦτο ποιοῦσιν, ἀλλ' ὑπερηφανίας ἅμα καὶ ἀλαζονείας. διὸ πρὸς τῷ διαβάλλεσθαι ὑπὸ πάντων καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς διδασκαλίας ἀποτυγχάνουσιν. ταῦτα οὖν ὁ σωτὴρ οὐ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τρόπῳ διδάσκει ἡμᾶς μῆτε κραυγάζειν μῆτε φανητιᾶν καὶ δημοσιεύειν τὰ κατορθώματα· τοσοῦτον γὰρ βλαβερὸν τὸ οὕτως ἡμᾶς διακεῖσθαι, ὅσον τὸ ἐναντίον χρησιμώτατόν τε καὶ ὠφελιμώτατον. 72 Mt 12,28 Πάλιν τὸ ἐν πνεύματι <ἐκβάλλειν αὐτὸν τὰ δαιμόνια> δυνατὸν ὡς ἄνθρωπον ἀτρέπτως δυνάμενον ἔχειν κατὰ τὴν οἰκονομίαν. εἰ δὲ πνεύματος ἐνέργεια βασιλεία ἐστὶ θεοῦ, μηδαμῶς ἐπέισακτον τῇ θεότητι τὸ πνεῦμα νομίζωμεν ἀπὸ τῆς δουλικῆς κτίσεως ἐπεισαγόμενον εἰς τὴν τῆς θείας βασιλείας κατασκευὴν. 73 Mt 12,31³² Τὴν εἰς θεὸν βλασφημίαν ἀσύγγνωστον εἶναί φησιν τῷ τοῦ πνεύματος ὀνόματι, ἀσυγχώρητον δὲ εἶναι λέγει λοιδορίαν θεοῦ συγγνώμην οὐκ ἔχουσαν· τὴν γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἔχειν πρὸς σύγκρισιν ἐκείνης, καθὸ νενόμισται καὶ ἐωρᾶτο ἄνθρωπος ὧν καὶ δι' εὐτελείας ἐλθὼν καὶ γένους εὐκαταφρονήτου. τὸ δὲ μῆτε ἐπὶ τοῦ παρόντος αἰῶνος μῆτε ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ἀφεθήσεσθαι τὴν κατὰ νόμον ἐρμηνεύει κρίσιν καὶ τὴν μέλλουσαν· ὅτε γὰρ νόμος τὸν καταρῶμενον θεὸν θανατοῦσθαι κελεύει καὶ ὁ κύριος ἐπιψηφίζεται τῷ νόμῳ συγγνώμην ἐπὶ τῷ

τοιούτῳ μὴ διδούς. παρασεσωπημένη δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις ἢ διὰ βαπτίσματος ἄφεσις εἶη, ἐπεὶ μὴδὲ καιρὸς ἦν πῶς περὶ ταύτης Ἰουδαίοις διαλέγεσθαι· μεταξύ γὰρ πῶς εὐρίσκεται τῆς ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ καὶ τῆς μελλούσης κατακρίσεως, ὅτι ὁ βαπτιζόμενος ἕξεισιν ἀπὸ τοῦ αἰῶνος τούτου· καὶ μεταξύ πῶς τῆς παρουσίας καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς ἐξετάζεται καὶ οὕτως παραίτησιν τῆς ἐκ νόμου ἐξετάσεως ἴσχει κατὰ τὸν λέγοντα Παῦλον «θεὸς ὁ δικαίων· τίς ὁ κατακρινῶν». οὐκοῦν τὸ τὰ θαύματα καὶ τὴν τῶν δαιμόνων κατὰ λυσιν, ἃ μόνου τοῦ πνεύματος ποιεῖν, ταῦτα τῷ δαίμονι περιτιθέναι οὐδεμίαν ὑμῖν συγγνώμην τῆς βλασφημίας καταλιμπάνει. ταῦτα λέγει οὔτε τὴν εἰς ἑαυτὸν βλασφημίαν ἀφεθήσεσθαι ἀποφαινόμενος οὔτε τοῖς βλασφημοῦσι κατὰ τοῦ πνεύματος χῶραν μετανοίας, εἰ βούλοιντο, μὴ ἀφιεῖς, ἀλλ' ἐν παραθέσει τὴν εἰς αὐτὸν βλασφημίαν ὡς εἰς ἄνθρωπον τότε γίνεσθαι μόνον δοκοῦσαν ἐλάττονα φάσκων εἶναι, ὅταν τῇ βλασφημίᾳ τοῦ ἀγίου συγκρίνηται πνεύματος, μετὰ δὲ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν καὶ τὴν εἰς οὐρανὸν ἄνοδον καὶ σαφῶς ἀποδειχθῆναι, ὅτι ἐστὶν ἀληθῶς υἱὸς θεοῦ καὶ θεός. εἰ καὶ ἀτρέπτως γέγονεν ἄνθρωπος, οὐδὲ ἢ εἰς αὐτὸν ἄφε θήσεται βλασφημία, εἰ μὴ διὰ πταισμάτος τε εἰλικρινοῦς μετανοίας. 74 Mt 12,43[®]45 Ἐκ τούτου μανθάνομεν, ὅτι μὴ κρατήσῃ δαίμων ἀνθρώπου τὰ καλλίω προαιρουμένου, ἀλλ' ἀνεπίβατος ὁ τοιοῦτος ἔσται αὐτῷ ἔμφραγμα τῆς εἰσόδου τὴν ἀρετὴν προϊσχύμενος καὶ τόπον αὐτοῦ μὴδένα ἀφιεῖς, ὡς ὁ Ἐκκλησιαστής παραινεῖ. τούναντίον δὲ ὁ κακὸς καὶ ῥάθυμος περὶ τὸ ἀγαθὸν ἱππῆλατός ἐστι τῷ πονηρῷ πνεύματι. μανθάνομεν δέ, ὅτι καὶ παραμυθίαν τινὰ τὴν εἰς τοὺς ἑαυτοῖς ἐπιτηδείους ἐνοίκησιν οἱ δαίμονες ἴσχουσιν, εἴ γε ὅτε μὴ δύνανται τοῦτο ποιεῖν οὐκ ἀναπαύονται, ὥσπερ ἐκ τῶν ἐναντίων λέγεται καὶ τοῦ θείου πνεύματος ἀνάπαυσις ἢ πρὸς αὐτὸ τῶν ἀνθρώπων ἐπιτηδειότης· «ἅγιος» γὰρ «ἐν ἀγίοις ἀναπαυόμενος» ὁ θεός. τὸ δὲ μετὰ πλειόνων ἐπεισιέναι τὸ ἅπαξ ἐξελθὼν αἰτίαν ἔχει τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀμετάβλητον πονηρίαν. ἑπτὰ δὲ πνεύματα λογιστέον τὰ πολλά· ἐπὶ γὰρ πλήθους πολλάκις τὰ ἑπτὰ παρὰ τῇ θείᾳ γραφῇ. κατ' ἀρχὴν μὲν ἐν τοῖς Ἰουδαίοις ἐνώκησε τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, ὅτε κατ' Αἴγυπτον εἰδωλολάτρουν, ἐξῆλθε δὲ ὅτε προσεκλήθησαν ὑπὸ θεοῦ· μετὰ ταῦτα δὲ ὅτε ἐξήμαρτον εἰς τὸν προσκαλεσάμενον, τότε μετέβαινε ἡ χάρις ἐπὶ τὰ ἔθνη, οἱ δὲ ἐξεδίδοντο. καὶ ἢ μὲν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὥσπερ ἐν ἀνύδροις τισὶ τόποις κατοικήσας ἐγένετο τῶν πονηρῶν χαλεπὴ τε καὶ δύσβατος θεὸν ὑποδεξαμένων τῶν ἐθνῶν. ἢ δὲ εἰς τὸν Ἰσραὴλ ἐπάνοδος ῥᾶον ἢ πρότερον καὶ μετὰ πολλοῦ πλήθους τῆς ἐφόδου. διὸ κάκιον νῦν διάγουσιν ἢ ἐν Αἰγύπτῳ παραταττόμενοι μὲν εἰς τὰς κατὰ Χριστοῦ βλασφημίας αἰεὶ, τὴν δὲ πρὸς Ἀβραὰμ διαθήκην οὐκ ἔχοντες κατὰ τὸ δίκαιον προσδοκᾶν κἂν ὥσπερ τότε, ἀλλὰ ἀποκοπτόμενοι τῆς ἐλπίδος, ὅτι τὸν πληρωτὴν ταύτης ἠθετήκασιν. δεδήλωκεν οὖν ἐν τοῖς πρὸς αὐτοὺς λόγοις ὁ κύριος καὶ τὴν ἔσο μένην ἀποβολὴν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπικρίσεως τῆς μελλούσης αἰσχύνην καὶ τὴν ἤδη κράτησιν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ. 75 Mt 12,46 Ὅτι δὲ μήπω ἐπεπιστεύκεσαν εἰς αὐτὸν «οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ», μανθάνομεν παρὰ Ἰωάννου, παρὰ δὲ τοῦ Μάρκου καὶ τι πλέον ἀκηκόαμεν· ὡς γὰρ ἐξεστηκότα κατέχειν ἐπεχειροῦν. ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διανοίᾳ καὶ ὁ κύριος οὐχ ὡς οἰκείων αὐτῶν ἐμνήσθη, ἀλλ' ἀντεπιδείκνυσι τοὺς ὑπηκόους, τούτοις τὰ τῆς συγγενείας προγράφων ἅπαντα τὰ ὀνόματα, οἱ κατ' οἰκειότητα τῆς ὑπακοῆς αὐτῷ συνήπτοντο. εἰ δὲ καὶ πρόσκαιρον ἔσχε τὴν Μαρίας ἀντιλογίαν, καθὰ καὶ προεῖπεν ὁ Συμεὼν λέγων· «καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν» καὶ τὰ ἐξῆς, εἰκότως ἐπανήλθεν ἐπὶ ταῦτα καὶ ὁ κύριος αὐτῆς εὐμένως ἐπὶ τοῦ πάθους μνησθεῖς καὶ συνέστησεν αὐτὴν τῷ ἀγαπητῷ μαθητῇ.

76 Mt 13, 18[®] 23 Ἐν τούτοις ἐπιζητεῖται, πῶς οὐ τὸν λόγον εἶρηκεν σπείρεσθαι κατ' ἀρχὴν οὐδὲ εἶπεν τὸ παρὰ τὴν ὁδὸν σπέρμα σπαρέν, ἀλλ' οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρεῖς, καίτοι γε μετ' ὀλίγον τὸν λόγον ἐδήλωσεν ὄντα τὸ σπέρμα ἐν οἷς λέγει συμπνίγεσθαι τὸν λόγον καὶ ἄκαρπον γίνεσθαι. λέγει δὲ καὶ ἐν τῇ τῶν ζιζανίων παραβολῇ τὸ «καλὸν σπέρμα» εἶναι «τοὺς υἱοὺς τῆς βασιλείας» οὐ τὸ ἐν αὐτοῖς σπειρόμενον δηλῶν, ἀλλ' αὐτούς. φαμέν οὖν, ὅτι καὶ ὁ λόγος σπέρμα καὶ ὁ τὸν λόγον δεξάμενος διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν σύγκρισίν τε καὶ ὁμοειδείαν. διὰ τοῦτο μορφοῦται Χριστὸς ἐν ἡμῖν καὶ ἡμεῖς κατὰ Χριστὸν μορφοῦμεθα. 77 Mt 13, 47[®] 50 Θαλάττη τὸν κόσμον ἄφο μοιοῖ διὰ τὴν ἐν αὐτῷ πικρίαν καὶ τοὺς κλύδωνας τῆς ταραχῆς, σα γήνην δὲ ἐπιβαλλομένην τῷ κόσμῳ τὴν τοῦ λόγου δύναμιν ἐκ ποικίλων νοημάτων παλαιᾶς καὶ καινῆς γραφῆς συνάγουσαν ἐξ Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων, σοφῶν τε καὶ ἀνοήτων, ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ἐλευθέρων τε καὶ δούλων, δικαίων τε καὶ πονηρῶν. πληροῦται δὲ ἡ σαγήνη τότε, ἡνίκα ὁ δεσπότης ὁ ἐπιβάλλων αὐτὴν οἶδεν· οὐ γὰρ ἀνθρώπου τὸ τοῦτο ἐπιγνῶναι. ὅταν δὲ ἤδη τὸ μέτρον ἔχη τῆς πληρώσεως ὁ τῆς διδασκαλίας λόγος, τότε οὐ πάντες οἱ τὴν τοῦ λόγου μαθητεῖαν ὑπελθόντες εὐρεθήσονται δόκιμοι τῷ τῆς σαγῆνης δεσπότῃ, ἀλλὰ διάκρισις τότε γενήσεται πονηρῶν τε καὶ ἀγαθῶν καὶ τοῖς μὲν ἀχρείοις φανεῖσι τὸ τέλος ὄλεθρος, τοῖς δὲ ἀγαθοῖς ἢ παρὰ τῷ κυρίῳ μονῇ κατατιθεμένοισι εἰς ἀγγοῖα διάφορα· «πολλοὶ» γὰρ αἱ παρὰ τῷ πατρὶ «μοναί». οἱ δὲ πονηροὶ καὶ τέως μετὰ τῶν δικαίων ἀριθμούμενοι οὐκέτι τότε τὴν ἀδιάκριτον ἔξουσιν σὺν αὐτοῖς διατριβὴν τὸν τε ἡδὺν αὐτοῖς ἀπολείποντες βίον, ὥσπερ ἰχθύες τὸν ἐν τῇ θαλάττῃ, τὴν ὀδυνηροτάτην ὑποστήσονται ἐν πυρὶ κόλασιν, ἔνθα μηδὲν εἰς παραμυθίαν κακοῦ λείπεται. Τῇ θαλάττῃ παρείκασεν ὁ σωτὴρ τὸν κόσμον διὰ τὴν ἐν αὐτῷ ταραχὴν τε καὶ ζάλην, σαγήνην δὲ ἐπιβαλλομένην τῷ κόσμῳ τὴν τοῦ λόγου δύναμιν ἐκ ποικίλων νοημάτων παλαιᾶς τε καὶ νέας συγκεκριμένην καὶ ἐκ παντὸς γένους Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων, σοφῶν τε καὶ ἀνοήτων πληρουμένην

78 Mt 14, 17 Πλείστον θαυμάτων καὶ μεγίστων γεγονότων παρὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οὐκ ἔλαττον ἐστὶ τὸ μὴ αἰετῶς ἐξουσίᾳ χρῆσθαι πρὸς τὴν εὐπορίαν τῆς τροφῆς, ἀλλὰ δεῖσθαι πολλάκις καὶ ἀπορεῖν.

79 Mt 15, 2[®] 6 Εἰς τὰ ἐναντία περίσθησιν ὁ κύριος τὴν πονηρὰν κατάστασιν τῶν Φαρισαίων· οἱ μὲν γὰρ τῶν σωματικῶν φροντίζοντες κατεφρόνουν τῶν πνευματικῶν, ὁ δὲ σωτὴρ τὰ πνευματικὰ παρεισάγων παραιτεῖται τὰ σωματικά. 80 Mt 15, 8 80 Σφόδρα μετὰ τὴν προκειμένην ἀπόδειξιν ἢ τοῦ προφήτου φωνὴ καιρίως ἐπήχθη πολλὴν ἔχουσα τὴν συμφωνίαν. 81 Mt 15, 21[®] 22 Πόθεν ἐξῆλθεν ἡ Χανανίτις; ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρίας Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἀπὸ τοῦ λαοῦ αὐτῆς καὶ ἀπὸ «τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς» αὐτῆς. ποῖ ἐξῆλθεν; εἰς ὁσμὴν μύρου τοῦ σωτῆρος· τύπον γὰρ ἐπέχει τῆς ἐξ ἔθνων ἐκκλησίας. ἀλλὰ καὶ ὁ σωτὴρ ἐξῆλθεν «ἐκ τῆς συγγενείας» τοῦ Ἰσραὴλ «καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς» αὐτοῦ, τῆς Ἱερουσαλήμ. καὶ ὑποδέχεται αὐτὸν ἡ Χανανίτις, ἢ καὶ τὸν Ἠλίαν δεξαμένη χήρα· τί δὲ ἐβόα κράζουσα· κύριε, υἱὲ Δαβὶδ; πόθεν ἤδει οὕτως καλεῖν, μήτε νόμον μήτε προφήτας μελετήσασα; κύριον μὲν κατὰ τὴν θεότητα, υἱὸν δὲ Δαβὶδ κατὰ τὴν σάρκα. νόμι μοι τὸν τῆς χήρας υἱὸν νεκρὸν ὄντα, τοῦτ' ἐστὶν τὸ νενεκρωμένον σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν καθαρῶς καθαίρεισάν τοῦ δαιμονίου. ἀπεκατέστησε τὰ ἀμφοτέρωτα σῶμα.

82 Mt 16, 1[®]4 Ἀλλὰ γὰρ οὔτε ἰατρὸς ἀκαί ρους ἐπιθυμίας τῶν νοσούντων ἐμπίπλησι τὸ τῆς νόσου λυτικὸν ζητῶν, οὐ τὸ τῆς ἡδονῆς πληρωτικόν, οὔτε ὁ σωτὴρ ἐπιθυμίαν ἄλογον πληροῖ πρὸς τὸ δεῖξαι τὴν δύναμιν· οὐδὲ γὰρ αὔξιμον τοῖς τοιούτοις ἐπιδαψι λεύεσθαι τὰς χάριτας οἱ μὴ ταῖς δοθείσαις ἱκαναῖς οὔσαις ἀρκοῦνται. ἐξ οὐρανοῦ δὲ σημεῖον αἰτοῦσιν οἷον τροφὰς ὥσπερ ἐπὶ τῶν πατέρων ἢ στάσιν στοιχείων ὡς ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ. εἰπὼν δὲ αὐτοὺς γενεὰν πονηρὰν καὶ μοιχαλίδα καταλείπει ὡς νυμφίος τὴν γενομένην πόρνην πόλιν πιστὴν Σιών τὴν Ἰουδαίων συναγωγὴν. Οὔτε ἰατρὸς ἄκαιρον ἐπιθυμίαν δίδωσι τοῖς νοσοῦσιν ὡς λύουσαν αὐτῶν τὴν νόσον οὔτε τὴν ἡδονὴν αὐτῶν ἐμπίπλησι βρωμάτων βλαβερῶν, ὡσαύτως καὶ ὁ σωτὴρ ἐπιθυμίαν ἄλογον οὐ πληροῖ πρὸς τὸ δεῖξαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ· πολλὰ γὰρ ἐώρακασιν ἐξ οὐρανοῦ σημεῖα· «πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περὶ ριστεράν», τοὺς οὐρανοὺς ἀνεῶγμένους καὶ τὴν πατρικὴν «φωνὴν λέγουσαν· οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός». 83 Mt 16, 23 Οὐκ ἀπολογίαν δὲ τοῖς δρῶσιν τὸ πάθος διὰ τούτων παρέχει· οὐ γὰρ συνέπνει τῇ τοῦ θεοῦ βουλή τὸ Ἰουδαίων φρόνημα καὶ ἐπιβούλευμα οὐδὲ τότε ἔσπευδον, ὅπερ ὠκονόμει θεός, ὥστε ἐκείνοις μὲν κατὰ γνώμην τὸ πραττόμενον ἀσέβημα ἦν, θεῷ δὲ καὶ σοφὸν οἰκονόμημα καὶ ἀνθρώποις σωτήριον εὐεργέτημα. 84 Mt 16, 27 Τὸ δὲ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· τῇ δόξῃ φησὶ τοῦ θεοῦ, διότι καὶ ἄνθρωπος γενόμενος θεοῦ υἱός ἐστιν ὡς δηλοῖ παράλληλα τιθεὶς ἑκάτερα υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου λέγων καὶ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παρεσόμενον. προσβεβαιοῖ δὲ τὸ λεγόμενον τῷ καὶ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· θεοῦ γὰρ οἱ ἄγγελοι, ποιήματος δὲ οὐδενὸς οὐχ ὅπως ἀνθρώπου. διὰ τοῦτο γοῦν καὶ «κύριος τῶν δυνάμεων» ὄνομα θεῷ. ὄνομα δὲ τῆς ιδιότητος γνώρισμα. τὸν δὲ τοιοῦτον ἐπιφανέντα φησὶν ἀποδώσειν ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ. 85 Mt 17, 5 Πατὴρ υἱὸν μηνύων φαίνεται τῆς ἐκεῖθεν ἠχούσης φωνῆς οἷον ἐκτυπούσης καὶ αὐτῆς τὴν ἄνωθεν ἐρχομένην παρὰ πάντας μαρτυρίαν· οὐ γὰρ ἐξάκουστον φωνὴν θεοῦ νομιστέον· οὐδὲ γὰρ αἰσθητὸν ἐξ ἀσωμάτου. καὶ ὡσπερ «οὐδεὶς ἐώρακεν θεὸν πώποτε», οὐδὲ ἀκήκοεν θεόν. τὸ δὲ ἀκούετε αὐτοῦ διαστολῆς ἔχει δύναμιν ἀναγκαίαν· αὐτοῦ γὰρ φησὶν μᾶλλον ἢ Μωσέως εἰσηγησαμένων προφητῶν, ὅτι προελθεῖν ἤδη καιρὸς καὶ μετελθεῖν ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς ἐπὶ τὴν τελειότητα, ἐκ τῶν τύπων ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν· νόμου γὰρ εἰσαχθέντος διὰ τῆς ἄνωθεν ἐπιφανείας οὐχ οἷον τε ἦν τὸ μεῖζον ἰσχυῖσαι παρὰ ἀνθρώποις μὴ οὐχ ὑπὸ τῆς ἄνωθεν ἐπιφανείας εἰσηγμένον.

86 Mt 17, 22[®]23 Λέγει τοίνυν τὸ συμβησόμενον ἐν Ἱερουσαλὴμ οὕτω πλησιάζοντος οὐδὲ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἔδει παθεῖν, ἵνα καὶ τὴν πρόγνωσιν θεῖαν οὔσαν ἀνακαλύψῃ καὶ ὅτι ἐκουσίως πάσχειν ἔμελλεν, ἅτε μὴ ὑπ' ἀγνοίας ἀπίων ἔνθα πείσεσθαι ἔμελλεν. καὶ τοῖς μαθηταῖς δὲ πρὸς ὠφελείας ἐγένετο πρὸς τὸ μὴ ταρασσεσθαι ὡς ἀνθρώπων ἰσχυσάντων κατ' αὐτοῦ. 87 Mt 17, 24 Νομικὸν ἦν τοῦτο τέλος τῶν διδράχμων διὰ Μωσέως ὀρισθὲν λέγοντος· «δώσουσιν ἕκαστος λύτρα τῆς ψυχῆς τῆς ἑαυτοῦ κυρίῳ, τὸ ἥμισυ τοῦ διδράχμου». ταῦτα δὲ συνέλεγον οἱ Ἰουδαῖοι παρὰ πάντων καὶ ἐδίδοτο τὸ δίδραχμον δύο ψυχῶν λύτρωσις κατὰ τὸν νόμον οὔτε τοῦ πλουτοῦντος προστιθέντος ᾧ ὁ νόμος εἴρηκεν οὔτε τοῦ πενομένου ἐλαττοῦντος «ἀπὸ τοῦ ἡμίσεως τοῦ διδράχμου». ὅ ἐστιν, φησὶν, κατὰ τὸ δίδραχμον τὸ ἅγιον, οὐδὲν ἕτερον αἰνιττομένου τοῦ πράγματος ἢ τὸ λύτρον τὸ ἀληθινόν, ἐπεὶ ἐσκιαγραφεῖτο πάντα εἰς τοῦτο. τὸ δὲ λύτρον τὸ ἀληθινὸν ὁ κύριος ἦν δυνάμει τὸν πατέρα ἔχων ἐν ἑαυτῷ, καθὼς χαρακτήρ ἐστι θεϊκός, οὗ δὲ σύμβολον τὸ δίδραχμον, καίτοι δραχμῆς οὔσης τῆς λυτρομένης καὶ μὴ πλέον τοῦ

ἡμίσεως ἔξδὸν μηδενὶ καταβάλλειν μηδὲ εἰ πλουτοίη· τὸ δὲ μυστήριον ἦν εἰς τὸ μήτε μετὰ πατρὸς σεσαρ κῶσθαι τὸν υἱὸν μήτε ἔνδεές τι τῆς τελειότητος ἔννοησαι δύνασθαι περὶ τὸν Χριστόν, ὅθεν εἴρηται «πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος ἐν αὐτῷ κατ'οικεῖν σωματικῶς». 88 Mt 17, 27 Παρίστησιν ἑαυτὸν καὶ θαλάσσης καὶ τῶν ἐν αὐτῇ καὶ παντὸς στοιχείου δημιουργὸν εἶναι καὶ κύριον ὡς υἱὸν ἴδιον τοῦ θεοῦ καὶ πατρός· ὁ γὰρ ἰχθὺς οὗτος τύπον ἐπέιχε τῆς ἐκκλησίας τῆς πάλαι τῆ τῆς ἀπιστίας ἄλμη καὶ δεισιδαιμονίας κατειλημμένης καὶ βαθέως ἐν βυθῷ κεκαλυμμένης καὶ ταραχῇ καὶ ζάλῃ τῶν βιωτικῶν ἡδονῶν καταβεβαπτισμένης, ἀναχθείσης δὲ τῷ ἀγκίστρῳ τῶν ἀποστόλων τῷ διδασκαλικῷ καὶ ἀλιευτικῷ καὶ θηρῶντι λόγῳ πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ γνῶσιν, «τοῦ ἐκ σκοτόυς ἡμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς».

89 Mt 18, 12[®] 13 Κατὰ τοῦτο εἰκότως καὶ τὴν εἰς κόσμον αὐτοῦ παρουσίαν τῆ προκειμένη παραβολῇ προσαρμόζει ὡς ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς γεγονυῖαν πρόβατον, τοῦτ' ἔστιν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν προβάτων ὄντα τῶν ἑκατόν, ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ὁμοιογενῆ αὐτοῖς ὄντα καθὸ λογικός, καθὸ πρόβατον ἐν προβάτοις ἀριθμούμενον, ἐλάχιστον δὲ ὡς πρὸς τὸ πολὺ πλῆθος καὶ διὰ τοῦτο ἐν προβάτοις ἑκατόν. πλάνη δὲ αὐτοῦ τὸ πταῖσμα τοῦ Ἀδάμ. ζητεῖται δὲ εἰκότως, ὅτι καὶ ὁμοιογενῆς τοῖς παρὰ θεῷ μείνασι καὶ πρὸς ἀναπλήρωσιν αὐτῶν ἀναγκαῖον, ἵνα μὴ ἔνδεής εἴη ποιμὴν καὶ κολοβὸς εἶη, καθὸ καὶ ἀνακεφαλαίωσιν «τῶν πάντων» εἶπεν ὁ Παῦλος «ἐν Χριστῷ» τὴν τοῦ περιρρυέντος μέρους ἐπανάληψιν οὐκ ἐντελοῦς οὔσης τῆς τῶν ὄλων ἐν Χριστῷ συστάσεως διὰ τὸ ἐκλείπον καὶ ἔλλειπον. 90 Mt 18, 25 Ἴδιον παραβολῆς τὸ κελεύσαι πραθῆναι τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ πάντα ὅσα ἔχει καὶ ἀποδοθῆναι· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων πίνων πραγμάτων τοῦτο δυνατόν, ἐπὶ δὲ τῆς παρὰ Χριστῷ κρίσεως οὐκ οἰκείων πιπρασκομένων οὐδὲ χρημάτων ἢ ἀπόδοσις ἂν γένοιτο τῶν ὀφειλομένων. ἀλλ' ὑποδείκνυται ἢ πάντων ἀφαίρεσις ὧν τις ἔχει τερπνῶν καὶ καθ' ἡδονὴν καὶ ἢ διὰ τῶν παθημάτων ἀπόδοσις· ἐπὶ δὲ τῶν ἐναντίων τὸ ἐναντίον λύεται· τὰς οὖν ἡδονὰς οἱ πόνοι λύουσιν. διὸ καὶ ὁ σωτὴρ ἀποδοῦναι τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου βουληθεὶς πέπονθεν ὑπὲρ ἡμῶν. 91 Mt 18, 31 Οἱ σύνδουλοι οἱ καὶ μηνύοντες τὸν ἀπηνῶς χρησάμενον τῷ συνδούλῳ ἄγγελοί τέ εἰσι καὶ ἄνθρωποι τὴν οἰκονομίαν ἐγκεχειρισμένοι ὁποῖος ἦν Παῦλος ὁ τῷ διαβόλῳ παραδοὺς τὸν αἴσχιστα ἡδίκηκότα. καὶ ὡς περὶ τὸ χρέος ἐκτείσας ἐλευθερὸς γίνεται, οὕτως ὁ παθὼν ὑπὲρ ὧν ἡδίκησεν ἐλευθεροῦται πρὸς σωτηρίαν. προσεκτέον δὲ κάκείνω, ὅτι περὶ τοῦ δεῖν συγχωρεῖν ἀλλήλοις τοῖς ἀνθρώποις διαλεγόμενος καὶ πρὸς τοῦτο τῆ παραβολῇ κεχηρημένος οὕτως ἤρξατο· «διὰ τοῦτο ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». 92 Mt 18, 31[®] 35 Οὐ φέροντες γὰρ τὴν πονηρίαν ἡμῶν οἱ ὁμόδουλοι ἡμῶν ἄγγελοι κατηγοροῦσιν ἡμῶν ἐπὶ θεῷ, οὐχ ὡς ἀγνοοῦντι, ἀλλ' ὡς ἀγανακτοῦντες κατὰ τῶν τοῦς φιλανθρωπίας πατούντων νόμους. βασανιστὰς δὲ τοῦς ἐπὶ τῶν κολάσεων τεταγμένους ἀγγέλους λέγει. τὸ δὲ ἕως οὗ ἀποδῶ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον, τοῦτ' ἔστιν διηνεκῶς αὐτὸν παρέδωκεν εἰς τὸ βασανίζεσθαι· οὐ γὰρ ἡδύνατο ἀποδοῦναι ποτε· ἐνταῦθα μὲν γὰρ ἐπὶ στρέφων τὸν ἄνθρωπον ὁ θεὸς πειρασμοῖς καὶ νόσοις καὶ βασάνοις ἐτέραις παραδίδωσιν, ἐν δὲ τῷ μέλλοντι ἀκαταπαύστως βασανίζεσθαι εἰς τὸ διηνεκές. οὐκ εἶπε δὲ οὕτως καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ποιήσει ὑμῖν, ἀλλ' ὁ πατὴρ μου· ἀνάξιοι γὰρ οἱ τοιοῦτοι ὀνομάζεσθαι υἱοὶ θεοῦ. διαγράφει τοῖνυν ὡς ἐν συντόμῳ ὁ λόγος τὴν ἄφατον τοῦ θεοῦ φιλανθρωπίαν, ἣν ὁ μὴ μιμησάμενος κατὰ τὸ δυνατόν ἀπότομον ὑποστήσεται τιμωρίαν παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ. εἰ δὲ καὶ εἴρηται· «ἀμεταμέλητα τὰ χαρίσματα» τοῦ θεοῦ,

ἀλλὰ τοσοῦτον ἴσχυσεν ἡ κακία ὡς τοῦτον ἀνα τρέψαι τὸν λόγον. δύο οὖν ἡμᾶς ἀπαιτεῖ ὁ λόγος καὶ μεμνησθαί τινα τῶν ἑαυτοῦ ἀμαρτημάτων καὶ ἀμνησικακεῖν τῷ πταίοντι.

93 Mt 19, 4 Τοῦτο ἀνθρωπίνῳ τρόπῳ διείλεκται ὁ σωτὴρ κατὰ τὸ σχῆμα τὸ διδασκαλικόν, οὐκ ἀποκαλύπτων ἑαυτὸν εἶναι τὸν δημιουργὸν λόγον οὐδὲ μὴν χωρίζων ἀπὸ τοῦ κτίζοντος πατρὸς τὸν κτίσαντα υἱόν, ἀλλ' ἐν πατρὸς ὀνόματι καὶ τὸν λόγον ἐμπεριλαμβάνων εἶγε «πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν». 94 Mt 19, 9 Μοιχείαν δέ φησι τὸ τῆ ἰδίᾳ μὴ συνεῖναι· οὐκ ἰδίᾳ δὲ σύνεστιν ὁ τὴν ἰδίαν ἀπολιπών. διὰ τοῦτο «μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν», τοῦτ' ἔστιν ἐπὶ τὴν δευτέραν, ἣν ἐπεισάγει τῇ κατὰ φύσιν αὐτῷ συνημμένη, ἐὰν τὸν ἴδιον καταλίπη. πῶς οὖν ὁ νόμος οὐ συνεχῶρει ὁ τὸ «οὐ μοιχεύσεις» λέγων; ἐροῦμεν, ὅτι ὁ μὲν νόμος τὴν προφανῆ μοιχείαν ἀπεκώλυσεν, ὅτε τὴν συνοικοῦσαν ἕτερός τις διαφθείροι· ὁ δὲ σωτὴρ καὶ τὴν οὐχ ὁμολογοῦ μένην παρὰ πᾶσιν οὐδὲ γινωσκομένην τῇ φύσει οὐδὲ διελεγομένην, ὅτι μοιχεία ἐστίν, τὴν μέντοι πορνεύσασαν ἀποστήσαι συγχωρεῖ Χριστός, ὅτι δὴ διέλυσεν αὕτη τὴν φυσικὴν σύζευξιν καὶ οὐκέτι ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς τοῦτο γίνεται. 95 Mt 19, 10[®] 12 Πάρεστιν ἀπὸ τῆς τοῦ κυρίου διαιρέσεως τοῖς μὲν ἐν <τῷ> κάτω βαδίζουσιν ὑπομένειν τὸ ἐν κόσμῳ λυπηρὸν μᾶλλον ἢ τοῦ δικαίου καταφρονεῖν, τοῖς δὲ δυναμένοις ὑπερβαίνειν τὸν κόσμον οἷον ὑπὸ πτέρυγος φέρεσθαι πρὸς τὴν ἄνω διακαιοσύνην, ἀλύπους δὲ ὄντας καὶ ἐλευθέρους ἀπὸ τῶν ἐν κόσμῳ λυπηρῶν. οὐκ ἐπιβάλλων οὖν βρόχον εἶπεν· οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον, ἀλλ' οἷς δέδοται. τὸ δὲ οἷς δέδοται χαρισμάτων φυσικῶν ἐστὶ δηλωτικόν, ὅπερ ἂν τις καὶ φύσεως ἐπιτηδειότητα λέγοι καὶ τὴν ἀπὸ γεννήσεως εὐφυίαν εἰς τὸ τῆς σωφροσύνης κατόρθωμα· εἰσὶ γὰρ τινες καὶ ἐκ φύσεως διαφοραὶ πρὸς ἐκάστην ἀρετὴν, τῶν μὲν μᾶλλον, τῶν δὲ ἥττον πρὸς αὐτὴν πεφυκότων. εἰ καὶ ὅτι μάλιστα μὴ ἐντελῆ τὰ φυσικά, μηδ' ἂν ἀμετακίνητα καὶ ἀκατόρθωτα παντελῶς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπιτήδειον εἰς ἀγαθὸν ἀσκήσει τελειοῦται καὶ τὸ μὴ ἐπιτήδειον ἀγῶνι πολλῷ θεραπεύεται. Οὐ πάντες φησὶν χωροῦσι τὸν λόγον, ἀλλ' οἷς δέδοται. τὸ δὲ οἷς δέδοται χαρισμάτων φυσικῶν ἐστὶ δηλωτικόν καὶ τῆς ἀπὸ γεννήσεως εὐφυΐας εἰς τὸ τῆς σωφροσύνης κατόρθωμα. 96 Mt 19, 14[®] 15 Μόνη κακία καὶ διαφθορὰ τῆς δημιουργίας ἀποκωλύει προσελθεῖν τῷ δημιουργῷ, τὸ δὲ τῆς φρονήσεως ἐνδεὲς οὐ κωλυτικόν τῆς προσόδου· πλήρωσιν γὰρ ἐπιζητεῖ, ταύτη δὲ ἡ πρόσοδος χαρίζεται. διὸ καὶ ἀκριβῆς ἡ λέξις τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· οὐ γὰρ τούτων εἶπεν, ἀλλὰ τῶν τοιούτων, ἐπειδὴ πρόσεστιν καὶ τὸ τῆς φρονησεως ἐνδεὲς τοῖς παισὶν οὐπὲρ ἀποτρέπων ὁ ἀπόστολος ἔλεγεν· «μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσίν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε». ὁ δὲ Μᾶρκος καὶ ἐπεξήγησε τὴν αἰτίαν λέγων καὶ οἷον ἐρμηνεύων· «τῶν τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία» τῶν οὐρανῶν· «ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἂν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν». τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὁ Λουκᾶς καὶ ἀνωτέρω δὲ ἔλεγεν ὁ Ματθαῖος· «ὅστις οὖν ταπεινώσει ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν»· ἄπερ γὰρ ἐκεῖνα ἔχει τῇ φύσει, ταῦτα ἡμᾶς ὁ θεὸς θέλει ἔχειν τῇ προαιρέσει, τὴν ἀπλότητα, τὴν ἀμνησικακίαν, τὸ ἀγαπᾶν τοὺς γονέας, κἂν τύπηται ὑπ' αὐτῶν. ἐπετίθη δὲ τὰς χεῖρας τοῖς παιδίοις τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν διδασκούσης τὴν τῆς θείας δυνάμεως ὄπλισιν. 97 Mt 19, 17 Καλὴ ἡ τοῦ νόμου προπαίδεια καὶ οὐκ ἀναιρεῖ ὁ Χριστὸς αὐτήν, ἀλλ' εἰ θέλεις, φησὶν, εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, τήρει τὰς ἐντολὰς ἀρχὴν τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐπιδεικνύων, οὐ συμπλήρωσιν· καὶ τὸ μὴ ἄλλο τριὸν εἶναι ἑαυτοῦ τὸν νόμον διὰ τούτου μαρτυρῶν· ἡ

τελειότης δὲ παρ' αὐτοῦ. 98 Mt 19, 23[®] 26 Καλὸν τὸ ἀποστολικὸν ἐνταῦθα ἀρμόζει τὸν «ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα»: τὸν γὰρ ὄγκον ἐδήλωσεν ἢ πρὸς κάμηλον ὁμοίως: «στενὴ γὰρ καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν». ἄρ' οὖν καὶ τὰ κακά; ὅπου γὰρ ὁ θεός, εἴρηται, τὸ καλὸν ἔπεται καὶ οὐδ' ἂν ἐννοήσαι τις ὑγιαίνων, ὅτι τὰ κακὰ θεῶ δυνατὰ οὐδὲ ἀδυναμία εἴποι ἂν τὰ καλὰ μὴ ποιεῖν· ἀσθενεία γὰρ τούναντίον ἢ τῶν κακῶν ποίησις καὶ ἀσθενείας τὰς ἀμαρτίας ὁ Παῦλος καλεῖ λέγων· «ἔτι γὰρ ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν κατὰ καιρὸν Χριστὸς ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανεν» καὶ ὁ ψαλμωδός· ἐπλήσθησάν φησιν «αἱ ἀσθενεῖαι αὐτῶν»: τὰς ἀμαρτίας ἀσθενείας καλεῖ λέγων. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖνό τις ἂν ἐγκαλέσειεν τῷ λόγῳ τῷ λέγοντι πάντα θεῶ δυνατὰ οἷον λέγειν εἰώθασιν. ἄρ' οὖν καὶ τὸ γένος ποιῆσαι μὴ γεγονέναι θεῶ δυνατόν ἐστιν; ἀχρεῖον γὰρ αὐτῷ πάλιν τὸ τοιοῦτον· οὐδὲν δὲ ἀχρεῖον ἐπὶ θεοῦ δυνάμεως παραλαμβάνεται. ὥστε περισσαὶ πᾶσαι αἱ κατὰ τοῦ λόγου συκοφαντίαι. εἰπὼν δὲ ὁ Μᾶρκος, ὅτι «Ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ ἠγάπησεν αὐτὸν» ζήτησιν κινεῖ, πῶς ἠγαπήθη ὁ μὴ μέλλων ἀκολουθεῖν ἐπὶ «τὴν ζωὴν». ἔστι δὲ ἐπὶ μὲν τοῖς προτέροις ἀγάπης ἄξιος ὁ τὰ τοῦ νόμου φυλάξας καὶ ταῦτα ἐκ νεότητος, τῇ δὲ περὶ τὸ τέλειον ὀλιγωρία τὴν ἐπὶ τοῖς πρόσθεν ἀγάπην τελείαν οὐκ εἶασε γενέσθαι, ὥσπερ οὐδὲ τὴν τελειότητα ἐδείξατο. διόπερ ὁ Παῦλος ἀτελὲς ἅπαν τὸ ἐν νόμῳ κατα λαβὼν ἐπὶ τὴν τελειότητα ἔσπευσεν. 99 Mt 19, 27 Οὐχ ὡς μεγάλα τινὰ καταλελοιπότες, ἀλλ' αὐτῶν, ὧν εἶχον, ἐκ στάντες καὶ τὴν προαίρεσιν ἐπιδείξαντες τὴν ἀπάντων προτιμῶσαν Χριστόν. 100 Mt 19, 28[®] 29 Κρινοῦσιν οἱ ἀπόστολοι τῇ ἀρετῇ τὴν κακίαν ἐλέγχοντες. ἔστι δὲ «νῦν» ἢ τῶν πολλαπλασίων ἀπόλαυσις κατὰ τὴν κοινωνίαν, οὐ κατὰ τὴν κτῆσιν· ὥσπερ δὲ προτέθεικεν ὁ σωτὴρ τὰ τῶν ἀδελφῶν ἅπαντα τοῖς ὑπὲρ τοῦ εὐαγγελίου στρατευομένοις οὕτως καὶ οἰκίας πολλὰς καὶ ἀδελφούς καὶ ἀδελφὰς καὶ μητέρας καὶ τέκνα καὶ ἀγρούς ὑπαρξίν τοῖς τὰ ἴδια καταλείπουσιν, ὅτι ἡ ἀγάπη πᾶσαν ἐπλήρωσεν οἰκειότητα καὶ πᾶσαν χρεῖαν. προστέθεικεν δὲ ὁ Λουκᾶς καὶ περὶ γυναικός· τοῦτο δὲ κατὰ τὸν Παῦλον κελεύοντα τιμᾶν «πρεσβυτέρας» μὲν «ὡς μητέρας, νεωτέρας δὲ ὡς ἀδελφὰς ἐν πάσῃ ἀγνεΐᾳ». ὥσπερ γὰρ ἀδελφούς δίδωσι τοὺς οὐκ ἀδελφούς καὶ γονεῖς τοὺς οὐ γονεῖς, τέκνα τὰ οὐ τέκνα, οὕτως καὶ γυναῖκα τὴν οὐ γυναῖκα ἐτέρῳ τρόπῳ δηλαδὴ τὰς οἰκειότητος ἐκ πληρῶν, οὐ σωματικῶς. ἀπολείπειν δὲ οὖν κατὰ σάρκα γένος ἀγαθόν ἐστι διὰ τὴν πνευματικὴν ζωὴν, καθὰ καὶ πάλαι περὶ τῆς Λευὶ φυλῆς ἔλεγεν Μωυσῆς· «ὁ λέγων τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ οὐχ ἑώρακά σε, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἐφύλαξεν τὰ λόγια σου καὶ τὴν διαθήκην σου διετήρησεν. δηλώσουσιν τὰ δικαιώματά σου τῷ Ἰακώβ καὶ τὸν νόμον σου τῷ Ἰσραὴλ· ἐπιθήσουσι θυμίαμα ἐν ὀργῇ σου διὰ παντὸς ἐπὶ τὸ θυσι ἀστήριόν σου»· ἐκεῖ τε γὰρ διὰ τὴν θεῖαν σπουδὴν τοῦ γένους ἀπόστασις καὶ ἐνταῦθα τὸ ἴσον· οὐδὲ γὰρ ὡς ἀλλοτρίων ὄντων θεοῦ τὸν χωρισμὸν ἀποδέχεται, ἀλλ' ὡς οὐ σχολὴν οὔσαν περὶ ταῦτα διατρίβειν τὸν ἀνακεῖσθαι μέλλοντα τῇ τοῦ εὐαγγελίου λειτουργίᾳ. οὕτως τοίνυν οὐδὲ τὸν ἀπὸ γυναικός καὶ γάμου χωρισμὸν ὡς ἀπὸ τινος πονηροῦ νομιστέον ἐπαινέσθαι, ἀλλ' ὥστε μηδὲ τοῦτο ἐμπόδιον εἶναι τῷ λειτουργῶ καὶ καθάπαξ ἢ τῶν πνευματικῶν προτίμησις οὐκ ἀλλότρια δείκνυσι τὰ σαρκικὰ ὡς ἐπιχειροῦσιν οἱ Μανιχαῖοι τὴν τοῦ θεοῦ κτίσιν ἀθετοῦντες. ἀδιάφορον δὲ τὸ λέγειν ἔνεκεν τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος ἢ «ἔνεκεν τοῦ εὐαγγελίου» ὡς ὁ Μᾶρκος ἢ «ἔνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ» ὡς ὁ Λουκᾶς. τό τε γὰρ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ δύναμις ἐστὶ τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῆς βασιλείας, τό τε εὐαγγέλιον εἰς ὄνομα ἀνήρτηται τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ χαρίζεται.

102 Mt 20, 10[®] 12 Τὸ ἐνόμιζον οἱ πρῶτοι, ὅτι πλείονα λήψονται τὴν τοῦ πράγματος ἐνδείκνυται φύσιν, οὐ τὴν τῶν ἀγίων ἀνδρῶν διάνοιαν· οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι τοῦτο νομοῦσιν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀναστάσεως οὐδὲ ἐγκαλέσουσι τότε. πλείον τι τοῖς προτέροις ὀφείλεται, ὅτι θανάτου καὶ διαβόλου κρα τοῦντος ἐπολιτεύοντο· τοῦτο γὰρ ἐστὶν τὸ βάρος τῆς ἡμέρας καὶ ὁ καύσων, ὅτε μηδὲ ἡ τοῦ πνεύματος δρόσος παρῆν ἐπικουροῦσα πρὸς δικαιοσύνην ἀνθρώποις. 103 Mt 20, 22 Ποτήριον δὲ καὶ βάπτισμα τὸν θάνατον λέγει· ποτήριον μὲν ἐκπτεῖν λέγων ὡσπερ οἴνου καθὰ ἐν τῷ Ἱερεμῖα λέγεται τὴν τιμωρίαν «οἴνου ποτήριον» εἶναι καρῶσαι καὶ καταβαλεῖν δυναμένου· βάπτισμα δὲ διὰ τὴν κάθοδον εἶρηκεν τὴν εἰς ἄδου, ὃ τὴν ἐκεῖθεν ἄνοδον ἔσχεν, ὡσπερ ὁ βαπτιζόμενος καταδύεται εἰς ὕδωρ καὶ πάλιν ἀναδύεται· ὕδωρ δὲ εἰπὼν τὸ ταραχῶδες τῶν ἐν ἄδου δεδήλωκεν.

104 Mt 21, 2 Σημεῖον τὸ γινόμενον· οὐ γὰρ ἀπὸ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν εἰς Ἱερουσαλήμ εἰσίνοντι τῷ κυρίῳ χρεῖα τις ἐπ' ὄνου καθέζεσθαι, ὅς τὴν Ἱουδαίαν καὶ Γαλιλαίαν ἅπασαν διήκει πεζός, ἀλλὰ τὸ ἔποχον αὐτὸν ἐπὶ τοῦ πῶλου θεωρεῖσθαι δηλοῖ τὸ ἐπὶ τοῦ νέου λαοῦ καθέζεσθαι τὸν οὐράνιον ἡγεμόνα καὶ βασιλέα τῆς Ἱερουσαλήμ· τὸ γὰρ νέον τῆς κλήσεως ἐδὴ λωσεν ὁ πῶλος, ἀλλὰ καὶ τὸ πάλαι μὴ καθαρὸν τῶν νῦν καλουμένων· ὄνος γὰρ οὐ καθαρὸν κατὰ τὸν νόμον, ἀλλ' ἐκατέροις τοῖς γνωρίσμασι τῆς ἀκαθαρσίας κεχωρισμένον ἀπὸ ζώων καθαρῶν, ὅτι καὶ μονῶνυξ καὶ μὴ μαρυκώμενος ὁ ὄνος. 105 Mt 21, 2 Ὁ ἀδάμαστος πῶλος ὁ λαός, ἐφ' ὃν οὔτε νόμος οὔτε προφηταὶ ἐκάθισαν, ἐκδεχόμενος τὸν αὐτῶν κύριον· τοῦτο γὰρ καὶ ὁ σωτὴρ εἶπεν τοῖς ἀποσταλεῖσι μαθηταῖς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι· τίνοι οὖν ἐδέδετο ἡ ὄνος; τῇ ἀμπέλῳ κατὰ τὸ εἰρημένον· «δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ καὶ τῇ ἔλικι τὴν ὄνον». λύσαντες οὖν ἀπὸ τῆς ἀμπέλου, ἀπὸ τῆς πρώτης διαθήκης, ἀγάγετέ μοι, ἵνα πληρωθῇ τὸ εἰρημένον· «ἔγνω βοῦς τὸν κτησάμενον καὶ ὄνος τὴν φάτνην τοῦ κυρίου αὐτοῦ». 106 Mt 21, 12[®] 13 Περὶ τῶν χρόνων οὐ πάνυ τοῖς τρισὶν εὐαγγελισταῖς ἐμέλησεν ἐν τῇ διηγήσει τῆς ἀνόδου εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ· ὁ γὰρ Ἰωάννης ἀκριβέστερον τοῦτο προῖστορήσας ἐν τῇ πρώτῃ ἀνόδῳ ταῦτα πεπραχθαί φησιν καὶ ἐν τρίτῳ πάσχα τὸ πάθος ἱστορεῖ. τοῦ οὖν ἱστορήσαι τὸ πρᾶγμα μόνον ἐμέλησεν αὐτοῖς καὶ τὰς διαφόρους ἀνόδους μίαν πεποιήκασιν. 108 Mt 21, 17 Τὸ καταλιπὼν τὴν ὡς ἀπὸ ἀναξίων ἀναχώρησιν δηλοῖ· ἡκεῖ γὰρ ἐπὶ τὸ πάθος δι' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἀφαιρησόμενος τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ ἐφ' ἡμᾶς μετοίσων τὴν χάριν καθὰ προελέγετο διὰ τῶν προφητῶν ὡς ὁ Ἱερεμίας προφητεῦει· «ἐγκαταλέλοιπα τὸν οἶκόν μου, ἀφήκα τὴν κληρονομίαν μου» καὶ τὰ ἐξῆς. ἦλθεν οὖν ὡς ἐπὶ κληρονομίαν ἰδίαν, καταλιμπάνει δὲ αὐτοὺς ὡς ἀλλοτρίους, ὥστε τὸ ἀναχωρεῖν εἰς τὴν Βηθα νίαν εἰς τύπον τῆς μελλούσης ἀναχωρήσεως ἐποίει καὶ ταῦτα ἔπραττε μετὰ καὶ τοῦ οἰκτεῖρειν τὴν πόλιν. καὶ τοῦτό φησιν Λουκάς· «καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτήν» καὶ τὰ ἐξῆς. 109 Mt 21, 18[®] 19 Συκῆν δὲ νοητέον ὧδε τὴν τῶν Ἰουδαίων συναγωγὴν καὶ τὴν ἐν τύποις καὶ σκιαῖς λατρείαν καρπὸν οὐκ ἔχουσαν βρώσιμον καὶ ἀρέσκοντα τῷ θεῷ, τὴν ἐν πνεύματι λατρείαν. διὸ ὡς μὴ ποιούσαν καρπὸν γλυκύν ἐξήρανε αὐτήν ὁ κύριος Ἰησοῦς τρόπον τινὰ πεινῶν καὶ τὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπότητος ζητῶν καρπὸν. οὐκοῦν ἐξ ὧν εἶπεν, ὅτι οὐ μὴ ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται, διδάσκει, ὅτι οὐκέτι αἱ κατὰ νόμον λατρεῖαι ὠφελῆσαι δύνανται τοὺς Ἰουδαίους. 110 Mt 21, 33[®] 41 Οἰκοδεσπότην μὲν λέγει τὸν τῶν ὄλων δεσπότην θεόν, ἀμπελῶνα δὲ τὸν διὰ τῆς εὐσεβείας κατασκευασθέντα λαὸν Ἰσραὴλ, λέγων καὶ φραγμὸν τὴν ὑπὸ τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας ἀσφάλειαν παρασχεθεῖσαν

αὐτῶ, καθ' ἣν τῶν ἀλλοτριῶν ἀπαλλαγῆς τῆς ἐπιβουλῆς ἔμεινεν ἐπὶ τῆς οἰκείας γῆς. πύργον δὲ τὸν ναόν, ἐν ᾧ συνιόντας ἔχρην τοὺς τῆς εὐσεβείας καρποὺς προσκομίζειν τῷ θεῷ, ἅπαντα πληροῦντας ἐκεῖ τὰ κατὰ νόμον. ἀλλὰ μὴν καὶ ληνὸν τὸν βωμόν, ἐφ' οὗ τὸ τῶν θυσιῶν ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα, γεωργοὺς δὲ τὸ ἱερατικὸν τάγμα καὶ ἅπαντας τοὺς τοῦτο ἐγκεχειρισ μένους, ὥστε σκευάζειν τὸν λαὸν τὴν ἀπὸ τῆς τοῦ νόμου διδασκαλίας ἐπικαρπῖαν τῷ θεῷ δι' «ἀγαθῆς» προσάγειν «συνειδήσεως». ἀποστα λέντας δούλους τοὺς κατὰ καιρὸν λέγει προφήτας, οἱ ἀπεστέλλοντο πρὸς τὸ εὐγνώμονα γενέσθαι τὸν λαὸν περὶ τὰ ὀφειλόμενα τῷ θεῷ ἢ καὶ τοὺς ἱερέας· συνεχῆς γὰρ αὐτοῖς ὁ ἔλεγχος κατ' ἐκείνων μάλιστα ἐγίνετο ὡς καὶ τοῖς λοιποῖς αἰτίων τῆς βλάβης· παθόντες δὲ ὅσα μυρία παρὰ τῶν Ἰουδαίων κακὰ καὶ μάλιστα παρὰ τῶν ἡγεῖσθαι δοκούντων ἐν αὐτοῖς διετέλεσαν ἀνύοντες πλέον οὐδέν· ἀφῆξιν δὲ λέγει τοῦ υἱοῦ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν παθόντος ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀναστάντος καὶ κακῶς ἀπ' ολέσαντος αὐτούς·

111 Mt 22, 2[®]14 Γάμος οὗτος ἐκκλησίας συναπτομένης τῷ λόγῳ καὶ παρασκευῆ τοῦ γάμου διὰ τῆς τῶν πλουσίων χαρισμάτων δόσεως, ἅπερ εἰκάζεται ταύροις καὶ σιτιστοῖς ἐν εὐωχίᾳ πλουσίᾳ παρασκευαζομένοις· «ἐν παντὶ» γὰρ «πεπλουτίσθαι» ἡμᾶς ἐν Χριστῷ ὁ Παῦλος φησιν, «ἐν λόγῳ καὶ γνώσει». πρῶτοι δὲ καὶ δεῦτεροι δοῦλοι καλοῦνται, πρῶτοι μὲν οἱ κατὰ τὴν τοῦ κυρίου παρουσίαν προσδραμόντες ἀποστόλων συνεργοὶ καὶ διάδοχοι. ἀμέλεια δὲ κωλύει τοὺς καλουμένους· οἱ γὰρ «κατὰ σάρκα περιπατοῦντες» οὐχ ἔπονται κλήσει θεῖα τῇ κατὰ Χριστόν. εἶτα λοιπὸν ἡ κλήσις τῶν ἐθνῶν καὶ οὐκέτι διάκρισις γένους οὐδὲ τῷ Ἰσραὴλ ἢ προνομία, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἡμελημένοις καὶ τοῖς ἀπερριμμένοις ἡ χάρις, «σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις» ὡς ὁ Παῦλος φησιν, πονηροῖς τε καὶ ἀγαθοῖς ὡς ἡ παραβολὴ λέγει· τοὺς γὰρ ποσωσοῦν ἑαυτῶν ἐπιμεληθέντας συγκρίσει τῶν ἐξ ὄλου φαύλων οὕτως καλεῖ. καὶ οἱ πονηροὶ δὲ πρὸς μετάστασιν τὴν ἐκ πονηρίας, ἐάνπερ ὅλως ὑπακούσωσι τῇ κλήσει τῇ ἀγαθοποιῶ καὶ «ἐνδύσαιντο τὸν καινὸν ἄνθρωπον»· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἐκλήθησαν μὲν, οὐκ ἐξελέχθησαν δέ, ἀλλὰ καὶ ἡ κλήσις αὐτῶν ἀνατρέπεται· ἐλέγχονται γὰρ καὶ τὴν εἴσοδον οὐκ ἀληθῆ πεπονημένοι. διάκονοι δὲ οἱ ἐκβάλλοντες τοὺς τοιοῦτους ἄγγελοί εἰσιν. ποδῶν δὲ καὶ χειρῶν δέσις ἡ πάσης ἐνεργείας ἐποχή· οὐ γὰρ ἔτι πρᾶξις οὐδὲ μία τοῖς πονηροῖς ἐνδίδοται πεπληρωμένου τοῦ καιροῦ τῶν ξένων ἐν ᾧ πεπράχασιν οὐδὲν ἀγαθόν. σκότος δὲ ἐξώτερον λέγων τὰ πορρωτάτω λέγει τῆς θείας ἀρετῆς τε καὶ δόξης. 112 Mt 22, 16 Ἄλλ' ὅτι οἱ τὸν Ἡρώδη Χριστόν εἶναι λέγοντες, ὡς ἱστορεῖται, τούτους δὴ ὡς ἐναντιωτάτους τῷ ἀληθινῷ Χριστῷ καὶ ὡς περὶ τὸν ἄρ' χοντα ὄντας καὶ δυναμένους κατηγορεῖν μάρτυρας παρεῖναι βούλονται τῇ ἐρωτήσει τῶν πειραζόντων. 113 Mt 22, 23[®]33 Ἴσμεν δέ, ὅτι καὶ πρὸς τὴν λέξιν ταύτην οἱ ἀπὸ Οὐαλεντίνου καὶ Μαρκίωνος ἔτι διαμάχονται ἐπὶ ψυχᾶς ἀνάγοντες τὸν λόγον· ταύτας γὰρ ζῆν καὶ περὶ τούτων εἰρηκένας τὸν κύριον ὡς τούτων ὄντος θεοῦ τοῦ θεοῦ. οὐ δήπου δὲ Σαδδουκαίους περὶ ψυχῶν ἦν ἡ ἀντιλογία, ἀλλὰ περὶ σωμάτων, ὥστε περὶ τούτων ἡ ἀπόκρισις. λέγεται δὲ τότε ἀνίστασθαι ὁ νεκρὸς, ὅτε μετὰ σώματος ἢ ψυχῆς, οὐχ ὡς ἐν τῷ μεταξὺ τῆς ψυχῆς διαλελυμένης, ἀλλ' ὡς ἀπράκτου οὔσης καὶ τὰ τῆς ζωῆς ἴδια ὅσα μετὰ σώματος οὐκ ἐχούσης· ἐν γὰρ τι τὸ συναμφοτέρον ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ ἡ ζωὴ κοινὴ καὶ ἐκατέρων δεῖ πρὸς τὸ τὴν ἐκ θανάτου ζωὴν πάλιν συστήναι. 114 Mt 22, 43 Οὐκ εἶπε δὲ τοῦ πνεύματος κύριον, ἀλλὰ τοῦ Δαβὶδ· οὐ γὰρ ἐπειδὴ ἐν πνεύματι λαλῶν κύριον ἐκάλεσεν τὸν Χριστόν, διὰ τοῦτο δουλοποιητέον τὸν πατέρα ὡς τολμῶσιν οἱ εἰς τὸ πνεῦμα ἀσεβοῦντες. λέγει γοῦν «καὶ υἱὸν» αὐτὸν «τῆς παιδίσκης

» τοῦ θεοῦ ὁ Δαβὶδ καὶ οὐδέπω τῷ πνεύματι τοῦτο ἀρμόζει, ἀλλ' εἰς τὸ ἴδιον πνεῦμα εἴρηται αὐτό. ἐν πνεύματι γοῦν ἐλάλει καὶ ὅτε ἔλεγεν «τὸ πνεῦμά σου τὸ ἅγιον μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ». καὶ οὐδέπω τῷ πνεύματι ἤρμοζεν «μὴ ἀντανέλης ἀπ' ἐμοῦ τὸ πνεῦμά σου»· οὐ γὰρ αὐτὸ ἑαυτῷ ἔμελλεν ἀνταναιρεῖσθαι οὐδὲ ὅτε ἀμαρτίας ἐξωμολογεῖτο καὶ αὐταὶ τοῦ πνεύματος ἦσαν ἐξωμολογήσεις.

115 Mt 23, 15 Ὅρα, ὅτι οὐ φύσει τινὲς υἱοὶ γεέννης· ζητητέον δὲ εἰ πρὶν ἰουδαῖσαι οἱ ἐθνικοὶ οὐκ ἦσαν οἱ υἱοὶ γεέννης. 116 Mt 23, 16²² Ἐπειδὴ γὰρ χρυσὸν ἐθαύμαζον, τὸν ἐν τῷ ναῷ χρυσὸν ὑπὲρ τὸν ναὸν ἐτίμων δέον μὴ τὴν ὕλην τιμᾶν, ἀλλὰ τὸ ὄνομα, ὅτι θεοῦ ὄνοματι ὁ ναὸς ἀνέκειτο καὶ ὁ χρυσὸς διὰ τὸ ὄνομα τοῦ ναοῦ τίμιος ἄπε δεικνυτο. καὶ ἐπειδὴ τῶν θυσιασθῶν ὠρέγοντο διὰ τὰ ἐξ αὐτῶν κέρδη, τὸ δῶρον τοῦ θυσιαστηρίου μᾶλλον ἐδόξαζον ὃ πρὶν μὲν ἐπιτεθῆναι τῷ θυσιαστηρίῳ πρόβατον ἦν ἢ μόσχος ἢ τι τοιοῦτον, διὰ δὲ τὴν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον ἐπίθεσιν θῦμα ἤδη θεοῦ ἦν καὶ ὠνομάζετο καὶ ἅγιον ἐπεδείκνυτο· καὶ γὰρ τὸ μὲν θυσιαστήριον ἐχρίετο τῷ ἀγιάζοντι χρίσματι, τὸ δὲ δῶρον δι' ἐκείνου μετελάμβανεν ἀγιασμοῦ. οὐ μὴν ἐπὶ γε τῶν πνευματικῶν οὕτως· χρυσὸς γὰρ ἐν τῷ νῦν ναῷ θεοῦ τῷ πνευματικῷ τὸ πνεῦμα ἦν αὐτὸ καὶ δῶρον ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ θυσιαστηρίου τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ. διόπερ τὰ ἐνόητα μείζονα νῦν ἢ τὰ δεχόμενα· ταῦτα μὲν γὰρ ἀγιάζει, ἐκεῖνα δὲ ἀγιάζεται. 117 Mt 23, 25²⁶ Διὰ συμβόλων ὁ νόμος ἐδίδασκεν τὴν ἐν τῷ βίῳ καθαρότητα. καὶ ἡ κατὰ Ἰουδαίους συνήθεια τοιαύτη τις ἦν, ἐκ τῶν ἀρχαίων παραδόσεων ἀποκλύζειν τὰ ποτήρια καὶ τὸ τοῦ ὄψου σκεῦος, ἵνα καθαρὸν ἐκ τῆς τῶν ἀμαρτωλῶν ἐπαφῆς τοῦτο κατέχοιεν καὶ οὕτως τὴν τῶν ἀμαρτωλῶν φεύγοιεν κοινωνίαν, ὡς μὴδὲ ὧν ἐφήψαντο σκευῶν ἐφάπτεσθαι. πολλῶν δὲ μᾶλλον παρεσκευάζοντο διὰ τῶν τοιούτων ἐθῶν αὐτὴν φεύγειν τὴν ἀμαρτίαν. οἱ δὲ τὰ μὲν ἔθη ταῦτα ἐφύλαττον ἐπιμελῶς, αὐτοὶ δὲ ἀρπάζοντες καὶ βιαίως κερδαίνοντες βδελυροὶ διὰ τῶν ἔργων ἐγίνοντο. ταύτην οὖν, φησὶν, ἀπόφυγε τὴν ἀδικίαν, ὧ φαρῖσαῖε τυφλὲ καὶ μὴδὲ ἄπράττεις ὀρών· καὶ καθαρὰ ἐστὶ σοὶ τὰ ἐν τῷ ποτηρίῳ καὶ ἐν τῇ παροψίδι μὴ ἐξ ἀδικίας λαμβανόμενα. πολὺ κάλλιον καθαίρει τὸ σκεῦος ἢ δικαιοσύνη παρὰ τὸ ὕδωρ. 118 Mt 23, 34 Σοφοὺς τοὺς πνευματικὴν σοφίαν ἔχοντας, ἦν ὁ Παῦλος φησὶν, καὶ γραμματεῖς τοὺς τὰ παλαιὰ καινῶς ἐρμηνεύοντας, ὥστε τὰ μὲν ὀνόματα τὰ αὐτὰ τοῖς πάλαι προφήταις καὶ σοφοῖς καὶ γραμματεῦσιν, οὐ τὰ αὐτὰ δὲ πράγματα· οὐδὲ γὰρ περὶ τῶν αὐτῶν ἢ προφητεία οὔτε ἢ σοφία οὔτε ἢ γραμματεία. τὸ δὲ ἀποστελῶ εἰπὼν τὸ θεϊκὸν ἔδειξεν· θεοῦ γὰρ τὸ ἀποστέλλειν προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς τοῦ δυναμένου τὸ πνεῦμα διδόναι τῆς προφητείας καὶ σοφίας καὶ γνώσεως. 121 Mt 23, 37 Ὑπὲρ οὗ ἔμελλε πληγᾶς αὐτῇ ἐπαγαγεῖν διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν μαιφόνον. αἰτιᾶται τοίνυν αὐτὴν ὡς φονικὴν· ἢ ἀποκτείνουσα γὰρ, φησὶν, τοὺς προφήτας καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν καὶ ὅτι πολλάκις δυναμένη τυχεῖν ἐλέους οὐκ ἠθέλησεν· τὸ γὰρ ποσάκις πολλοὺς ἔδειξε χρόνους καὶ πολλὰς γενεάς, ὅτε τὸν λαὸν ἐξ αἰχμαλωσίας ἐπανήγαγεν. οἱ δὲ ἐσκόρπιζον ἑαυτοὺς διὰ τῶν ἀμαρτιῶν. εἰπὼν δὲ πτέρυγας καὶ σκέπην διδάσκει τὸ θεοπρεπὲς αὐτοῦ καὶ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ οἷον τὸ ὑπὸ Μωυσέως εἰς θεὸν εἰρημένον· «διεὶς τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐδέξατο αὐτούς»· καὶ ὁ Δαβὶδ· «οἱ δὲ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν σκέπῃ τῶν πτερύγων σου ἐλπιοῦσιν»· ἐπειδὴ γὰρ ὁ σατανᾶς διεσκόρπιζεν αὐτοὺς πῆ μὲν εἰς εἰδωλολατρίαν, πῆ δὲ εἰς φιληδονίας, ἀπέστειλε προφήτας, εἶτα καὶ δι' ἑαυτοῦ ἦλθεν ὥστε «συναγαγεῖν» αὐτοὺς «εἰς ἓν». οἱ δὲ οὐκ ἠνέσχοντο ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ εἶναι· ἐγὼ μὲν γὰρ, φησὶν, ὡς ὄρνις φιλόστοργος αἰεὶ σε εἶχον προσεπισπᾶσθαι πρὸς ἑμαυτόν, σὺ δὲ οὐκ ἠθέλες, ἀλλ' ἐσκόρπιζες

ἐαυτὴν διὰ τοῦ ἁμαρτάνειν ἔξω ποιοῦσα ἐαυτὴν τοῦ θεοῦ· ἡ δὲ ὄρνις πολύτεκνος καὶ θερμὴ περὶ τὴν ἀγάπην καὶ κηδομένη τῶν τέκνων καὶ ἐαυτὴν παραδιδούσα ὑπὲρ αὐτῶν.

122 Mt 24, 5[®] 14 διὸ καὶ δύο συντελείας προαναφωνεῖ· μίαν μὲν τὴν τῶν Ἱεροσολύμων, δευτέραν δὲ τὴν τῆς οἰκουμένης πάσης. καὶ τίνες ἦλθον ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ; Σίμων ὁ μάγος λέγων ἑαυτὸν εἶναι τὴν δύναμιν τὴν μεγάλην, ἦλθεν Μανιχαῖος, ἦλθεν Δοσίθεός τις Σαμα ρεΐτης τὸν ὑπὸ Μωσέως ἀνακηρυχθέντα προφήτην λέγων ἑαυτόν. Μον τανὸς εἶπεν ἐν οἰκείοις συγγράμμασιν· ἐγὼ εἰμι ὁ λόγος, ὁ νυμφίος, ὁ παράκλητος, ὁ παντοκράτωρ, ἐγὼ τὰ πάντα. 123 Mt 24, 26 τὴν ἔρημον δὲ λέγει διὰ τὸ τηνικάδε τὸν Ἰωάννην ἐν ἐρήμῳ διάγειν, ἐν δὲ τοῖς ταμείοις διὰ τὸ τὸν Χριστὸν ἐν τῇ πρώτῃ παρουσίᾳ ἐν σπηλαίῳ καὶ οἰκίσκῳ μικρῷ γεγεννησθαι. 124 Mt 24, 26 Τῇ ἀοικίτῳ ἐρήμῳ ἀντιδιαστέλλων τὴν οἰκουμένην <ἦν> διὰ τῶν ταμείων σημαίνει, φησίν. 125 Mt 24, 27[®] 28 Ὡσπερ γὰρ ἐπὶ νεκρῶ ζῶω οἱ ἀετοὶ καταρράσσουσιν, ἵνα τραφῶσιν, οὕτω καὶ τοῦ Χριστοῦ ὀφθέντος συνενεχθήσονται αὐτῷ οἱ ἅγιοι· οὐ γὰρ ὡσπερ ἐπὶ τῇ πρώτῃ παρουσίᾳ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἐποιεῖτο τὴν μετὰ βασιν διὰ τὴν σάρκα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς δευτέρας ἔσται, ἀλλ' «ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ» πᾶσι κατάδηλος ἔσται ἡ παρουσία αὐτοῦ, ὡς ἀστραπὴ μὴ δεομένη τοῦ μηνύοντος. καὶ εὐθέως πρὸς αὐτὸν συνάγονται πάντες οἱ ἅγιοι πτεροφυήσαντες ὡς ἀετοί· ὅπου γὰρ τὸ κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ πάθους πτώμα πεσόντος Ἰησοῦ, ἵνα τοὺς πεσόντας στήσῃ, συναχθήσονται οὐχ οἱ τυχόντες, ἀλλ' οἱ πτεροφυοῦντες μαθηταὶ καὶ κατὰ τὸν Σολομῶνα κατασκευάσαντες πτέρυγας. 126 Mt 24, 27[®] 28 Καθ' ὁμοίωσιν τινα καὶ παραβολὴν εἴρηται καὶ παράδειγμα· ὡσπερ γὰρ, ὅταν πτώμα καὶ σῶμα νεκρὸν εὐρεθεῖ παρακείμενον, ἀπὸ τῶν ὑψηλοτάτων τόπων δι' ἄερος φερόμενοι καὶ ἀετοὶ καὶ ἄλλοι σαρκοφάγοι ὀρνίθων ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἀδοκῆτως ὑφίστανται τραφησόμενοι, τὸν αὐτὸν τρόπον, φησίν, ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· φαινομένου γὰρ αὐτοῦ πάλιν ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὴν δευτέραν καὶ ἔνδοξον παρουσίαν ἐπὶ τῷ κρῖναι τὴν οἰκουμένην καὶ ἀγγέλων τάγματα δορυφοροῦντα φανήσεται καὶ πάντες οἱ ἅγιοι διαναστάντες «ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ» κατὰ τὴν σάλπιγγα τὴν ἐσχάτην, ὡς φησιν ὁ ἀπόστολος, καθάπερ ἀετοὶ τινες πτηνοὶ καὶ ὄξει τὴν κίνησιν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς θάπτον ἐπιφανήσονται, μάλα εἰκότως ἀετοῖς παρεικασθέντες διὰ τὸ φρονεῖν τὰ ὑψηλὰ καὶ οὐράνια καὶ ἀξίως τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν πολιτεύεσθαι. τινὲς δὲ τὸ ῥητὸν τοῦτο οὕτως ἐπειράθησαν ἐπεξηγήσασθαι καὶ ἔφασαν ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ τῇ δευτέρᾳ τοῦ κυρίου πάντες οἱ δικαίως πολιτευσάμενοι καὶ κατὰ τοὺς ἀετοὺς ὑψηλοὶ καὶ οὐράνιοι τῷ φρονήματι τὸν παράδεισον ἀπολείφονται καὶ κατ' ἐκεῖνον συναχθήσονται τὸν τρόπον, ὅπου τὸ πτώμα γέγονε τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς ἐντολῆς ἢ παράβασις, δι' ἧς εἰς ἁμαρτίαν κατέπεσεν. 127 Mt 24, 31 Ἀποστελεῖ λέγων τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου θεὸν ἔδειξε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου· θεοῦ γὰρ εἰσιν ἄγγελοι, καὶ τὸ ἀποστέλλειν αὐτοὺς ἴδιον θεοῦ. τὸ δὲ ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν διδάσκει ἡμᾶς τὰ αὐτὰ εἶναι καὶ γῆς καὶ οὐρανοῦ ἄκρα, ὥστε Χριστῷ πιστεῦναι δεῖ καὶ μὴ ἀπαταῆσθαι ὡς ἐλαχίστου μορίου τῆς γῆς οὔσης ἐν μέσῳ τοῦ οὐρανοῦ ἀπείροις μεγέθεσιν ὑπερβάλλοντος αὐτῆν. 128 Mt 25, 24 Σκληρόν, φησίν, τὸ ἐπίταγμα σου συνεῖδον, τὸ ζητεῖν παρὰ ἀνθρώπων ὑπακοήν, οἷς οὐκ ἔνεποιήσας διὰ τοῦ λόγου τὸ εὐήκοον. διὸ φοβηθεὶς μὴ ἄπρακτος γένωμαι τὸ κατ' ἐμαυτὸν ἐφύλαξα μόνον, τὸ δὲ περὶ ἐτέρους οὐκ ἐσπούδασα. Σκληρόν, φησίν, συνεῖδον τὸ ἐπίταγμα σου διὰ τὸ

ζητεῖν παρὰ τῶν ἀνθρώπων ὑπακοήν, οἷς οὐ δέδωκας διὰ τοῦ λόγου σου τὸ εὐήκοον. καὶ διὰ τοῦτο φοβηθεῖς μὴ ἄπρακτος γένωμαι τὸ κατ' ἐμὲ ἐφύλαξα μόνον μὴ ἐσπουδακῶς περὶ ἐτέρους.

129 Mt 25, 34[®] 46 Ἐπειδὴ δὲ ὑμεῖς ἑαυτοὺς ἐμβάλλετε, τὸ ἔγκλημα εἰς ὑμᾶς περιίσταται. δηλοῖ δὲ τῶν πραγμάτων τὴν δύναμιν ἢ τῶν λόγων ὑποτύπωσις ὡς ἐρούντων ταῦτα τῶν δικαίων καὶ ὡς ἀκουσομένων ἄπερ ἢ τοῦ πράγματος ἔχει φύσις· δηλὸν γὰρ ὅτι οὐκ ἐροῦσιν αὐτὰ τότε καὶ οὐ ζητήσουσιν, ὅποτε λέλυται ἐν τῷ εἰρημένῳ ὑπὸ Χριστοῦ· ἀλλ' οὕτω πολλακίς ἐν ταῖς γραφαῖς ῥήμασι χαρακτηρίζεται τὰ ἐν τοῖς πράγμασι κείμενα.

130 Mt 26, 17[®] 18 Μάρκος δὲ καὶ ὁ Λουκάς οὐκ εἶπον αὐτὸν εἰρηκέναι, ὅτι ἔδομαι τὸ πάσχα ὡς ἕτερός φησιν, ἀλλὰ «ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω». δύναται δὲ ταῦτα τὴν «παρασκευὴν τοῦ πάσχα» δηλοῦν, οὐ τὴν βρῶσιν· ὁ γὰρ Ἰωάννης δηλοῖ κατὰ τὴν τοῦ πάσχα ἡμέραν μήπω τὸ πάσχα βρωθὲν ὑπὸ Ἰουδαίων, ἐπεὶ δήπερ ὡς ἐλέγομεν ἐχρῆν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν καὶ ὥραν τὸ τε τυπικὸν πάσχα καὶ τὸ ἀληθὲς ἐπιτελεσθῆναι. οὐδέπω δὲ ἔμελλεν τῷ ἀνθρώπῳ δηλοῦν, ὅτι παρασκευάζεται μὲν τὸ πάσχα, πρὸ δὲ τῆς γνώσεως αὐτοῦ ἔδει πάσχα, εἰ μὴ τι καὶ τοῦτο ὑπεσήμηνεν εἰπὼν ὁ καιρὸς μου ἐγγύς ἐστίν. δηλοῖ δὲ καὶ ἐν αὐτῷ <τῷ> δεῖπνῳ, ὅτι ὁ βέβρωκεν αὐτὸς τὸ δεῖπνον· λέγει γὰρ ὁ Λουκάς· «ὅτε ἐγένετο ὥρα, ἔπεσεν, καὶ οἱ ἰβ' ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ. καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν· λέγω γὰρ ὑμῖν οὐ μὴ φάγω αὐτὸ ἕως οὗ πληρωθῆ ἔν τῃ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ»· οὐ γὰρ εἶπεν οὐκέτι μὴ «φάγω αὐτό», ἀλλ' «οὐ μὴ φάγω» δηλῶν μὲν τὴν συμπάθειαν αὐτοῦ τὴν εἰς τοὺς μαθητάς, ὅτι ὥκτιρεν αὐτοὺς μέλλοντας τὴν ἑορτὴν ἀνεόρταστον ἔξειν τῇ ἀπολείψει αὐτοῦ· τοῦτο γὰρ τὸ «ἐπεθύμησα μεθ' ὑμῶν φαγεῖν τὸ πάσχα πρὸ τοῦ με παθεῖν», ἐπιφέρων δέ, ὅτι λύπην ἔξουσιν καὶ προτιμήσει τῆς ἐκείνων εὐθυμίας τὸ καὶ αὐτοῖς καὶ παντὶ κόσμῳ συμφέρον τὸ μὴ φαγεῖν τὸ πάσχα, ἀλλ' αὐτὸν πάσχα γενέσθαι, οὗ ἢ πληρωσὶς ἐστίν «ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ», ὅτε παντελῶς ὑπερβαίνει θάνατον· τοῦτο γὰρ ἢ λέξις τοῦ πάσχα δηλοῖ ὑπέρβασιν σημαίνουσα. 131 Mt 26, Ἡ μὲν ἐτοιμασία γέγονε τοῦ πάσχα. δεῖπνον δὲ ἐστὶν καὶ οὕτω τοῦ πάσχα βρῶσις· οὐδὲ γὰρ ἦν σχῆμα τῶν τῶν πάσχα ἐσθιόντων, ἀλλ' ἀνέκειντο δειπνοῦντες. καὶ ὁ Ἰωάννης δὲ δεῖπνον εἶρηκεν οὐδεμίαν μνήμην τοῦ πάσχα ποιησάμενος λέγων· «πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα, ἵνα μεταβῆ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς» καὶ τὰ ἐξῆς. «πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα» λέγει, οὐκ ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα, ὥστε καὶ «τὴν πρώτην τῶν ἀζύμων» οἰκείως ἐδεξάμεθα τὴν πρὸ τῶν ἀζύμων νοήσαντες. 132 Mt 26, 24 Τὸ δὲ καλὸν εἶναι τὸ μὴ γεγεννησθαι πρὸς τὴν κόλασιν εἴρηται· κακῆς γὰρ ὑπάρξεως ἀνυπαρξία αἰρετωτέρα. 133 Mt 26, 26 Ὅτι προεξῆλθεν Ἰούδας, Ἰωάννης ἐδήλωσεν· οὐ γὰρ ἂν ἐδέξατο τῆς σωτηρίου κοινωνίας τύπον ὁ τῆς χριστοκτονίας ὑπηρέτης· καίτοι τὰ ἄλλα πάντα ἤνεγκεν αὐτὸν ὁ κύριος, ἀλλὰ τοῦτο οὐκέτι συνεχωρεῖτο. καὶ ἡμῖν ὁ τύπος εἰς τὸ τῆς ἀγίας κοινωνίας ἀπείργειν τοὺς πονηροὺς, εἰ καὶ εἰς τὰ ἄλλα πάντα δι' ἀνεξικακίας φέρομεν αὐτούς· δηλὸν γὰρ, ὅτι ὀλέσειν τὸν σωτήρα «ἐξῆλθεν» παραδοθεὶς τῷ διαβόλῳ· «μετὰ» γὰρ «τὸ ψωμίον εἰσῆλθεν», φησὶν, «εἰς ἐκεῖνον ὁ σατανᾶς», ὥστε λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον ἀπήγαγεν. 134 Mt 26, 26[®] 28 Περὶ πολλῶν δὲ λέγων ἐκχύνεσθαι τὸ αἷμα περὶ

πάντων λέγει διὰ τοῦ ἐνὸς δικαίου κατασταθήσεσθαι τοὺς πολλούς. τοῦτο δὴ καὶ ἐνταῦθα δηλοῖ, ὅτι εἷς ὑπὲρ πολλῶν πάσχει. τύπον δὲ ποιεῖ Ἀπολινάριος τῆς μετοχῆς τοῦ σώματος καὶ αἵματος τῆς ἐν πνεύματι τελουμένης εἰς τοὺς πιστεύοντας ἐκτυπώσας καὶ τῷ ἄρτῳ τὸ σῶμα καὶ τῷ οἴνῳ τὸ αἷμα. ἐπειδὴ καὶ «ἄρτος ἐπιούσιος» τὸ πνεῦμα τοῦτ' ἔστιν τροφὴ ζωῆς οἰοῦντος εἰς τὸν ἐπίοντα αἰῶνα «καὶ ὁ ἄρτος, ὃν ἐγὼ δώσω» ὑμῖν «ἢ σὰρξ μου ἔστιν ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς», καὶ τὸ αἷμα ζωτικὸν ἐν σώματι, καὶ διὰ τοῦτο Μωυσῆς «ψυχὴν πάσης σαρκὸς» εἶπεν «τὸ αἷμα» ὡς ἐνουμένην αἵματι δηλῶν· ἐναργῶς δὲ τὸν τύπον τῷ τῆς ἀληθείας ὀνόματι προσηγόρευσεν εἰπὼν· τοῦτό ἐστιν τὸ σῶμά μου· καὶ διὰ τοῦτο δὲ τοῖς τῆς ἀληθείας ὀνόμασιν ὠνόμασεν τοὺς τύπους, ἵνα μὴ πρὸς τὸ ὀρώμενον ἐξευτελίζωνται, ἀλλὰ πρὸς τὴν δύναμιν θαυμάζωνται. ἢ βρῶσις οὖν καὶ ἢ πόσις ἐδήλωσε τὴν μετοχὴν τὴν οὐκ ἄνευ σώματος γίνομένην· εἰ γὰρ μὴ σώματι συνήφθη καὶ αἵματι ἠνώθη ἢ θεία δύναμις, οὐκ ἂν ἔσχομεν μετουσίαν δι' αὐτῆς πρὸς θεόν.

136 Mt 27,5 Ἰστέον, ὅτι ὁ Ἰούδας οὐκ ἐναπέθανε τῇ ἀγχόνῃ, ἀλλ' ἐπε βίωσεν κατενεχθεὶς πρὸ τοῦ ἀποπνιγῆναι. καὶ τοῦτο δηλοῦσιν αἱ τῶν ἀποστόλων πράξεις, ὅτι «πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησεν» καὶ τὰ ἐξῆς. τοῦτο δὲ σαφέστερον ἱστορεῖ Παπίας ὁ Ἰωάννου τοῦ ἀποστόλου μαθητῆς λέγων· μέγα ἀσεβείας ὑπὸ δειγμα ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ περιεπάτησεν ὁ Ἰούδας· πρησθεὶς γὰρ ἐπὶ τοσοῦτον τὴν σάρκα, ὥστε μὴ δύνασθαι διελθεῖν ἀμάξης ῥαδίως διερχομένης, <λέγεται> ὑπὸ τῆς ἀμάξης πταισθέντα τὰ ἔγκρατα ἔκκε νωθῆναι. πρησθεὶς ἐπὶ τοσοῦτον τὴν σὰρκα ὥστε μηδὲ ὀπόθεν ἄμαξα ῥαδίως διέρχεται, ἐκείνον δύνασθαι διελθεῖν, ἀλλὰ μηδὲ αὐτὸν μόνον τὸν τῆς κεφαλῆς ὄγκον· τὰ μὲν γὰρ βλέφαρα τῶν ὀφθαλμῶν φασὶ τοσοῦτον ἐξοιδῆσαι, ὡς αὐτὸν μὲν καθόλου τὸ φῶς μὴ βλέπειν, τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ αὐτοῦ μηδὲ ὑπὸ ἰατρικῆς διόπτρας ὀφθῆναι δύνασθαι· τοσοῦτον βάθος εἶχον ἀπὸ τῆς ἔξωθεν ἐπιφανείας. τὸ δὲ αἰδοῖον αὐτοῦ πάσης μὲν αἰσχύνης ἀηδέστερον καὶ μείζον φαίνεσθαι, φέρεσθαι δὲ δι' αὐτοῦ τοὺς ἐξ ἅπαντος τοῦ σώματος συρρέοντας ἰχώρας καὶ σκώληκας εἰς ὕβριν δι' αὐτῶν μόνων τῶν ἀναγκαίων. μετὰ δὲ πολλὰς βασάνους καὶ τιμωρίας ἐν ἰδίῳ φασὶ χωρίῳ τελευτήσαντος ἀπὸ τῆς ὀσμῆς ἔρημόν τε καὶ ἄοικον τοῦτο τὸ χωρίον μέχρι τῆς νῦν γενέσθαι, ἀλλ' οὐδὲ μέχρι σήμερον δύνασθαι τινα ἐκείνον τὸν τόπον παρελθεῖν, ἔὰν μὴ τὰς ῥίνας ταῖς χερσὶν ἐπιφράξῃ. Οὐκ ἐναπέθανε τῇ ἀγχόνῃ ὁ Ἰούδας, ἀλλ' ἐπεβίω καθαιρεθεὶς πρὸ τοῦ ἀποπνιγῆναι. καὶ τοῦτο δηλοῦσιν αἱ τῶν ἀποστόλων πράξεις, ὅτι «πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ». τοῦτο δὲ σαφέστερον ἱστορεῖ Παπίας ὁ Ἰωάννου μαθητῆς λέγων οὕτως ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς ἐξηγήσεως τῶν κυριακῶν λόγων· μέγα δὲ ἀσεβείας ὑπόδειγμα ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ περιεπάτησεν Ἰούδας. πρησθεὶς ἐπὶ τοσοῦτον τὴν σάρκα, ὥστε μηδὲ ὀπόθεν ἄμαξα ῥαδίως διέρχεται, ἐκείνον δύνασθαι διελθεῖν, ἀλλὰ μηδὲ αὐτὸν μόνον τὸν ὄγκον τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ· τὰ μὲν γὰρ βλέφαρα τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ φασὶ τοσοῦτον ἐξοιδῆσαι, ὡς αὐτὸν μὲν καθόλου τὸ φῶς μὴ βλέπειν, τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲ αὐτοῦ μηδὲ ὑπὸ ἰατροῦ διόπτρας ὀφθῆναι δύνασθαι· τοσοῦτον βάθος εἶχον ἀπὸ τῆς ἔξωθεν ἐπιφανείας. τὸ δὲ αἰδοῖον αὐτοῦ πάσης μὲν ἀσχημοσύνης ἀηδέστερον καὶ μείζον φαίνεσθαι, φέρεσθαι δὲ δι' αὐτοῦ τοὺς ἐξ ἅπαντος τοῦ σώματος συρρέοντας ἰχώρας τε καὶ σκώληκας εἰς ὕβριν δι' αὐτῶν μόνων τῶν ἀναγκαίων. μετὰ πολλὰς δὲ βασάνους καὶ τιμωρίας ἐν ἰδίῳ φασὶ χωρίῳ τελευτήσαντος καὶ τοῦτο ἀπὸ τῆς δυσωδίας ἔρημον καὶ ἄοικητον τὸ χωρίον μέχρι τῆς νῦν γενέσθαι, ἀλλ' οὐδὲ μέχρι τῆς σήμερον δύνασθαι τινα ἐκείνον τὸν τόπον παρελθεῖν, ἔὰν μὴ τὰς ῥίνας ταῖς χερσὶν ἐπιφράξῃ. τοσαύτη διὰ τῆς

σαρκὸς αὐτοῦ καὶ ἐπὶ γῆς ἔκρυσις ἐχώρη σεν. 137 Mt 27, 11[®] 14 Καλὴ ἡ ἀποσκόπησις πρὸς τοὺς συκοφαντοῦντας· οὐ γὰρ οἱ ἀκούοντες ἐζήτουν τὸ ἀληθές καὶ κατὰ κοινοῦ ἢ ἀπόκρισις, ὃ καὶ ἔδειξε κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Λουκᾶ εἰπὼν πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας «εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπὼν ἡμῖν· ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεῦσητε· ἐὰν δὲ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτε ». 138 Mt 27, 26 Αἱ μᾶστιγες ἀντὶ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου, ὅτι πολλὰ αἱ μᾶστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ κατὰ τὴν προφητείαν τὴν λέγουσαν «τὸν νῶτόν μου δέδωκα εἰς μᾶστιγας ». καὶ πεπλήρωται μὲν τὸ δίκαιον ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν, πεπλήρωται δὲ τὸ τῆς ἀγαθότητος ἄκρον, ὅποτε «δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων » πέπονθε, ἵνα «τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἰαθῶμεν », ὡς Ἑσαΐας φησίν. 139 Mt 27, 28[®] 29 Οὐχ ὅτι ἐκεῖνοι ἴσχυον, ἀλλ' ὅτι θεῶ ἐδόκει ταῦτα γίνεσθαι πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐκλύτρωσιν ἀτιμασθέντος ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ «κυρίου τῆς δόξης » διὰ τὴν ἡμῖν ἐπιβάλλουσαν ἀτιμίαν καὶ δοξάζοντος τὴν ἡμέραν τῶν δικαίων τὴν αἰεὶ διαπαιζομένην ὑπὸ τῶν ἀπαιδευτῶν. ἐπειδὴ χρώματι αἵματος ἢ χλαμὺς ἐκέχρωστο, διὰ τοῦτο οἱ φονῶντες κατ' αὐτοῦ ἐνέδυσαν αὐτὸν μὴ νοοῦντες, ὃ ἐποίουν, μᾶλλον δὲ τοῦ ἐν Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ κοκκίνου ῥάμματος καὶ τοῦ ἐνδήσαντος «τὴν χεῖρα » ἐνὸς τῶν ἐκ τῆς Θάμαρ Ἰουδαυῶν σύμβολον ἢ χλαμὺς αὕτη τῷ τὰ αἵματα τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἀνθρώπων ἀνειληφέναι ὑπὲρ σωτηρίας πάντων τὸν σωτήρα. οἱ δὲ «ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλοῦτου καὶ ἡδονῶν » συμπνιγόμενοι λαβόντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ μὴ τελεσφοροῦντες πλέκοντες ἀκάνθας στεφανοῦσι τὸν Ἰησοῦν ἀτιμάζοντες, ὃ δὲ τὰς ἀκάνθας ἡμῶν ἀναλαβὼν ἀναλίσκει τῇ ἑαυτοῦ κεφαλῇ. κάλαμον δὲ ἔθηκαν ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ οἱ διάκενον νομίζοντες αὐτοῦ εἶναι τὴν βασιλείαν. 140 Mt 27, 28[®] 30 Οἱ μὲν Ἰουδαῖοι διαπαίζοντες τὸν κύριον ὡς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ προφήτου τὴν παιδιὰν ἐποιοῦντο, ἔνθεν καὶ ἔλεγον· «προφήτευσον ἡμῖν, Χριστέ, τίς ἐστὶν ὁ παῖσας σε », οἱ δὲ στρατιῶται πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ βασιλέως διαπαίζουσιν· πρὸς τοῦτο γὰρ καὶ χλαμὺς ἀντὶ τῆς πορφύρας κοκκίνῃ καὶ ἐξ ἀκανθῶν στέφανος ἀντὶ χρυσοῦ καὶ ὁ κάλαμος ἀντὶ σκήπτρου καὶ τὸ προσκυνεῖν ὡς πρὸς βασιλέα καὶ λέγειν· χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων . ἐφ' οἷς ἦν καὶ τὸ ἐμπτύειν καὶ τύπτειν τῷ καλάμῳ στρατιωτῶν ἀπαιδευτῶν ἔργον καὶ ἄφρονος λαοῦ τοῦ παίζειν ὑπόθεσιν ποιοῦντος, ὡσπερ εἰώθασιν αἰεὶ τὰ σεμνὰ διαπτύειν πληρουμένης ἐξαίρετως ἐπὶ τοῦ κυρίου τῆς προφητείας τῆς λεγούσης· «ὄνειδος ἄφρονι ἔδωκάς με. ἐκωφώθην καὶ οὐκ ἤνοιξα τὸ στόμα μου, ὅτι σὺ εἶ ὁ ποιήσας με ». 142 Mt 27, 45 Καὶ Φλέγων δὲ τις παρ' Ἑλλησι φιλόσοφος μέμνηται τούτου τοῦ σκότους ὡς παραδόξως γεγενημένου ἐν τῇ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τῆς σελήνης, ὅτε οὐ πέφυκεν ἔκλειψις γίνεσθαι, ὅτε ἀπέχει πολὺ τοῦ ἡλίου διάστημα, ὅσον ἀπ' ἀρχῆς τοῦ οὐρανοῦ ἕως τέλους· τότε γὰρ γίνονται ἐκλείψεις, ὅταν πλησιάσωσιν ἀλλήλοις οἱ δύο οὗτοι φωστῆρες· γίνεται γὰρ ἡλίου ἔκλειψις συνόδῳ ὑποδραμούσης αὐτὸν σελήνης, οὐ πανσελήνῳ, ὅτε διάμετρος ἐστὶ τῆς σελήνης. τοῦτο δὲ γέγονεν, ὡς πενθούσης τῆς κτίσεως ἐπὶ τῷ γεγονότι καὶ διὰ τοῦτο δηλούσης, ὅτι τῆς παροινίας ταύτηςπραχθείσης ἐκ Ἰουδαίων ἐσκοτίσθη αὐτῶν ὁ νοῦς καὶ ἀπέστη ἀπ' αὐτῶν ὁ νοητὸς ἡλῖος. εἴτε γὰρ αὐτὸν ἐνόμιζον-ὀργιζομένου γὰρ ἦν τὸ σκότος ἐκεῖνο καὶ δεῖγμα τοῦ μέλλοντος λαβεῖν τοὺς μισαιφόνους· διὰ τοῦτο γὰρ μετὰ πάντα τὰ τῆς παροινίας τοῦτο γίνεται, ὅτε κόρον ἔλαβον τῶν σκωμμάτων καὶ πάντα ἐφθέγγαντο ὅσα ἐθέλησαν. 143 Mt 27, 50 Τοῦτο δὲ καὶ ἀρχὴ τῆς τῶν ψυχῶν εἰς τὰ οὐράνια μεταθέσεως. ὅσαι δὲ ἀκολουθοῦσι Χριστῷ, μεθίστανται, ὅπερ ἐνεφάνισε Στέφανος εἰπὼν· «κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου » καὶ ὁ Παῦλος· «κρεῖσσον τὸ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι ». τούναντίον δὲ ἐπὶ τῶν παλαιῶν ἐλέγετο τὸ

προστίθεσθαι τῶν ἀποθνησκόντων ἕκαστον «πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ»· κάτω γὰρ ἦν ἡ χώρησις καὶ ἡ κατοχὴ τῶν ψυχῶν καὶ ταύτην τὴν κάτω πορείαν ὁ κύριος εἰς τὰ ἄνω μεθίστησι δι' ἑαυτοῦ. 144 Mt 27, 52 Τὸ τὰ σώματα τῶν ἁγίων ἀνίστασθαι ἐδήλου τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ ζωῆς αἴτιον ὄντα· οὐ μὴν ἐνεφανίσθησαν πρότερον πρὶν τὸν κύριον ἀναστῆναι, ἐπειδὴ πρώτην ἔδει τὴν τοῦ σωτῆρος γνωσθῆναι ἀνάστασιν καὶ τότε τοὺς δι' αὐτοῦ ἀναστάντας ὀφθῆναι· δηλὸν δέ, ὅτι καὶ τεθνήκασιν πάλιν σημείου χάριν ἀναστάντες· οὐδὲ γὰρ ἐνεδέχετο πρωτοτόκους τῶν νεκρῶν ἐπὶ τῇ αἰωνίῳ ζωῇ τινὰς ἐγερθῆναι, ἀλλ' οὕτως ὡσπερ οἱ λοιποί. λέγει δὲ ὁ Λουκᾶς τοὺς ὄχλους τοὺς παραγενομένους «τύπτοντας τὰ στήθη ὑποστρέφειν»· οὕτως οὐδὲ Ἰουδαίους ἔλαθεν καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πάθει καὶ τῇ ἀδοξίᾳ τοῦ σωτῆρος ἢ θεία ὑπερβολή, ἀλλ' ἡ συνήθης τοῖς ἀνθρώποις λήθη κατέσκεν αὐτοὺς καὶ ἡ τῶν διδασκάλων ἀπάτη παρήγεν πολλούς. 145 Mt 27, 54 Ἴνα μὴ νομισθῇ φαντασία εἶναι τὸ γεγενημένον, πολλοῖς ἐνεφανίσθησαν. καὶ ὁ κεντουρίων ἐπίστευσε καὶ οἱ οὕτω παίζοντες καὶ χλευάζοντες ὑπὸ τῶν γεγενημένων μετεβλήθησαν. τινὲς δὲ φασιν, ὅτι καὶ μαρτύριόν ἐστι τοῦ κεντουρίωνος τούτου ἀνδρισαμένου μετὰ ταῦτα ἐν τῇ πίστει. 146 Mt 27, 62 Καὶ κινοῦνται μὲν ἐκ τῆς ἑαυτῶν πονηρίας, ὑπηρετοῦσι δὲ τῷ συμφέροντι τοῦ πράγματος μὴ βουλόμενοι· ὁ γὰρ ἀντιπράττων θεῷ δι' ὧν ἀντιπράττει συνεργεῖ ὡς οἱ τὸν Ἰωσήφ πεπρακότες διὰ τῆς πράσεως κατεσκεύασαν τὴν προειρημένην δόξαν ἦν κωλύσειν τῇ πράσει προσεδόκησαν.

148 Mt 28, 9 Ὁ σωτὴρ τὴν μὲν προσκύνησιν οὐκ ἀποκωλύει, τὴν δὲ ἐπαφήν ἀπεκώλυσε, ὡς Ἰωάννης γράφει· τὸ γὰρ ὁμοίως ἀναμίγνυσθαι αὐτῷ καθὰ καὶ πρότερον οὐκέτι δυνατὸν ἦν πρὸ τῆς ἀνακαινώσεως τῶν ἀνθρώπων· καινοῖς γὰρ καινοῦ ἄπτεσθαι προσήκει. 149 Mt 28, 11¹⁵ Καὶ Ἰούδας μὲν ἀργυρίων προδίδωσι τὸν Ἰησοῦν ἐπιλαθόμενος ὧν εἶδεν σημείων, οἱ δὲ στρατιῶται ἀργύρια ἱκανὰ λαβόντες ἃ μὲν ἰδόντες προαπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσι τεράστια ἐσιώπησαν, εἰρήκασιν δὲ τὰ μὴ γενόμενα. 150 Mt 28, 11¹⁵ Οὐ γὰρ ἂν κλέψαντες τὸ σῶμα οἱ μαθηταὶ ὡς αὐτοὶ διεφήμισαν οὕτω γνησίως αὐτοῦ τῇ διδασκαλίᾳ συνηγωνίζοντο ὡς καὶ ἀδοξεῖν καὶ ἀποθνήσκειν δι' αὐτήν. 151 Mt 28, 16¹⁹ Καὶ γὰρ οὐδὲ ἀπὸ σκοποῦ μοι δοκεῖ τὸ ἐν τῷ ὄρει τῆς Γαλιλαίας καὶ μὴ ἐτέρωθί που ταῦτα εἰρησθαι τὰ ῥήματα· Γαλιλαία γὰρ ἢ κατακυλιστὴ τῇ Ἑλλάδι γλώσσει ἐρμηνεύεται. διὸ καὶ Γελγὲλ ὁ τροχὸς ὀνομάζεται. καθάπερ οὖν ἐξ ὄρους ὑψηλοῦ τοῦ σωτηρίου στόματος ἐξενεχθέντα ταῦτα τὰ ῥήματα δίκην τροχοῦ κατὰ τῆς οἰκουμένης ἐκυλίσθη καὶ πᾶσαν ἐπέδραμε, καὶ ἐβαπτίσθησαν ἅπαντες καὶ τὰ ἔθνη καὶ πόλεις εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.